

บทที่ 3

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนสลัมคลองเตย

เนื่องจากชุมชนคลองเตยเป็นตัวอย่างหนึ่งในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย โดยเน้นการให้ความมั่นคงในการอยู่อาศัย ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้ผลและประสบความสำเร็จทั้งในแง่การรักษาปริมาณที่อยู่อาศัยเดิมที่อยู่ตามแหล่งงานต่าง ๆ ตลอดจนสามารถตอบสนองความต้องการทั้งของผู้อยู่อาศัยและเจ้าของที่ดิน ทั้งนี้การเคหะแห่งชาติได้ใช้วิธีการเช่าที่จากการทำเรือแห่งประเทศไทยเป็นระยะเวลา 20 ปี เพื่อดำเนินการจัดผังชุมชนให้กับผู้อยู่อาศัยในบริเวณล็อก 12 และบางส่วนของล็อก 8, 9 และ 10 เข้าคือ โดยการเคหะฯ จัดเฉพาะสาธารณูปโภคพร้อมแหล่งที่ดิน สำหรับตัวบ้านผู้อยู่อาศัยเป็นผู้ดำเนินการเอง สำหรับมาตรการด้านการเงินและสังคม ชุมชนคลองเตยได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์โดยหน่วยงานเอกชน เพื่อให้กู้ยืมวัสดุก่อสร้าง รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ชุมชนขึ้น เพื่อประสานงานระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานต่าง ๆ

เพื่อให้การจัดผังชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการเนื้อที่ใช้สอย ฐานะทางการเงิน และรูปแบบที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องศึกษาหาข้อมูลพื้นฐานด้านกายภาพที่อยู่อาศัย (ซึ่งเป็นการตรวจสอบขนาดพื้นที่ใช้สอยและความพอใจในที่อยู่อาศัย) ข้อมูลด้านสังคมและเศรษฐกิจของครัวเรือนในชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ความเป็นมาของชุมชน "สลัมคลองเตย"

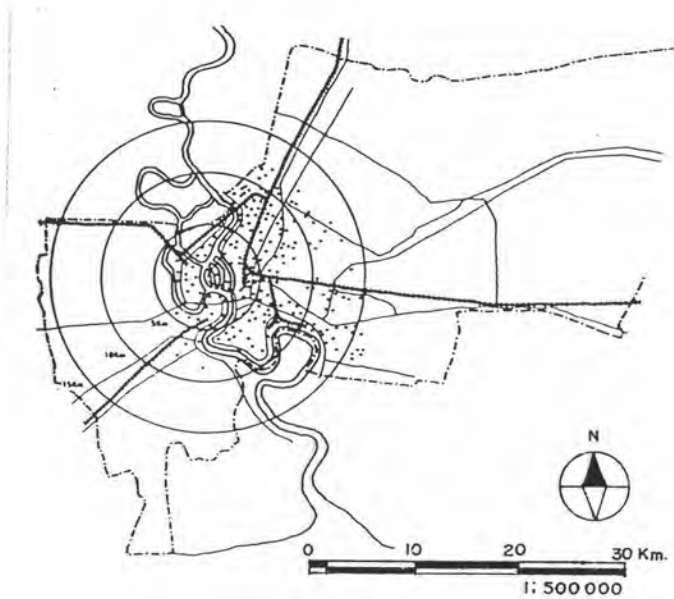
คลองเตยก่อกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2480 โดยการเวนคืนที่ดินบริเวณตำบลคลองเตย และบางจาก ตอนปากคลองพระโขนง มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 2,259 ไร่ 2 งาน 72.05 ตารางวา (3,615.49 เฮกแตร์) เพื่อพัฒนางานด้านบริการขนส่งสินค้าทางเรือ ซึ่งต่อมาได้ยกระดับเป็นการท่าเรือแห่งประเทศไทย มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงคมนาคม และได้พัฒนาจนกลายเป็นแหล่งงานที่สำคัญของผู้มีรายได้น้อย

แต่เดิมบริเวณคลองเตยเป็นป่ากร้าง มีประชาชนอาศัยอยู่เป็นกลุ่ม ครั้งที่เกิดเพลิงไหม้ครั้งใหญ่ที่สวนมะลิและสะพานเหลือง รวมทั้งการไล่รื้อสลัมบริเวณสะพานเสาวณีย์ รัฐบาลได้จัดให้ประชาชนเหล่านั้น เข้ามາอาศัยในบริเวณที่ดินของการท่าเรือฯ เนื่องจาก

บริเวณดังกล่าวเป็นที่ลุ่มมีน้ำท่วมขัง ไฟฟ้าและน้ำประปาไม่มี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็มิได้เข้ามาควบคุมดูแล จำนวนผู้อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นจนในที่สุดกลายเป็นชุมชนแออัดและขยายตัวทีละน้อย มีการตั้งเป็นกลุ่มต่าง ๆ เช่น ชุมชนวัดคลองเตย ชุมชนริมคลองสามัคคี ชุมชนอโยธยา (สลัมพัฒนาใหม่) ชุมชนหลังอาคารทวิซ (สลัมร่วมใจพัฒนา) สลัมเกาะลาว และสลัมคลองเตยที่ติดต่อกัน ตั้งแต่ล็อก 1-12 มีเนื้อที่รวมกันกว่า 318 ไร่¹ ในจำนวนดังกล่าวชุมชนล็อก 12 เป็นชุมชนที่ใหญ่ที่สุด

¹Dung Prateep Foundation, "The Klong Toey Communities'
Land Problems with the Port Authority of Thailand,"Land For Housing
The Poor, (paper seminar, January, 1982) : pp. 1-4.

3.2 ลักษณะกายภาพของชุมชนสลัมคลองเตย

3.2.1 ท่าเลที่ตั้ง (Site Location)

ชุมชนสลัมคลองเตยตั้งอยู่ทางด้านเหนือของท่าเรือกรุงเทพ และการท่าเรือแห่งประเทศไทย อยู่ห่างจากศูนย์กลางของเมือง (C.B.D.) ประมาณ 10 กิโลเมตร ถนนอาจณรงค์ เขตพระโขนง

3.2.2 อาณาเขตที่ดิน (Site Limitation)

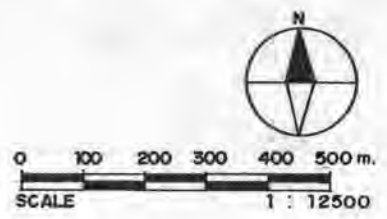
บริเวณชุมชนสลัมคลองเตยตั้งอยู่บนถนนอาจณรงค์และทางด่วนพิเศษ หน่วยงานของรัฐและการท่าเรือแห่งประเทศไทย ซึ่งพอจะสรุปอาณาเขตโดยรอบชุมชนดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ แนวคลองหัวลำโพง ถนนอาจณรงค์ ทางรถไฟ และทางด่วนพิเศษ
- ทิศใต้ ติดต่อกับ ท่าเรือกรุงเทพ และแม่น้ำเจ้าพระยา
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ที่ของการท่าเรือแห่งประเทศไทย ถนนอาจณรงค์ บริเวณโรงหมูและคลองพระโขนง
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อาคารสงเคราะห์แบบแปลนของการเคหะแห่งชาติ และกรมศุลกากร

แผนที่ที่ 10 แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณชุมชนวัดมิ่งคลองเตย

LOCALITY SEGMENT AIR PHOTOGRAPH
(Survey, 1984)

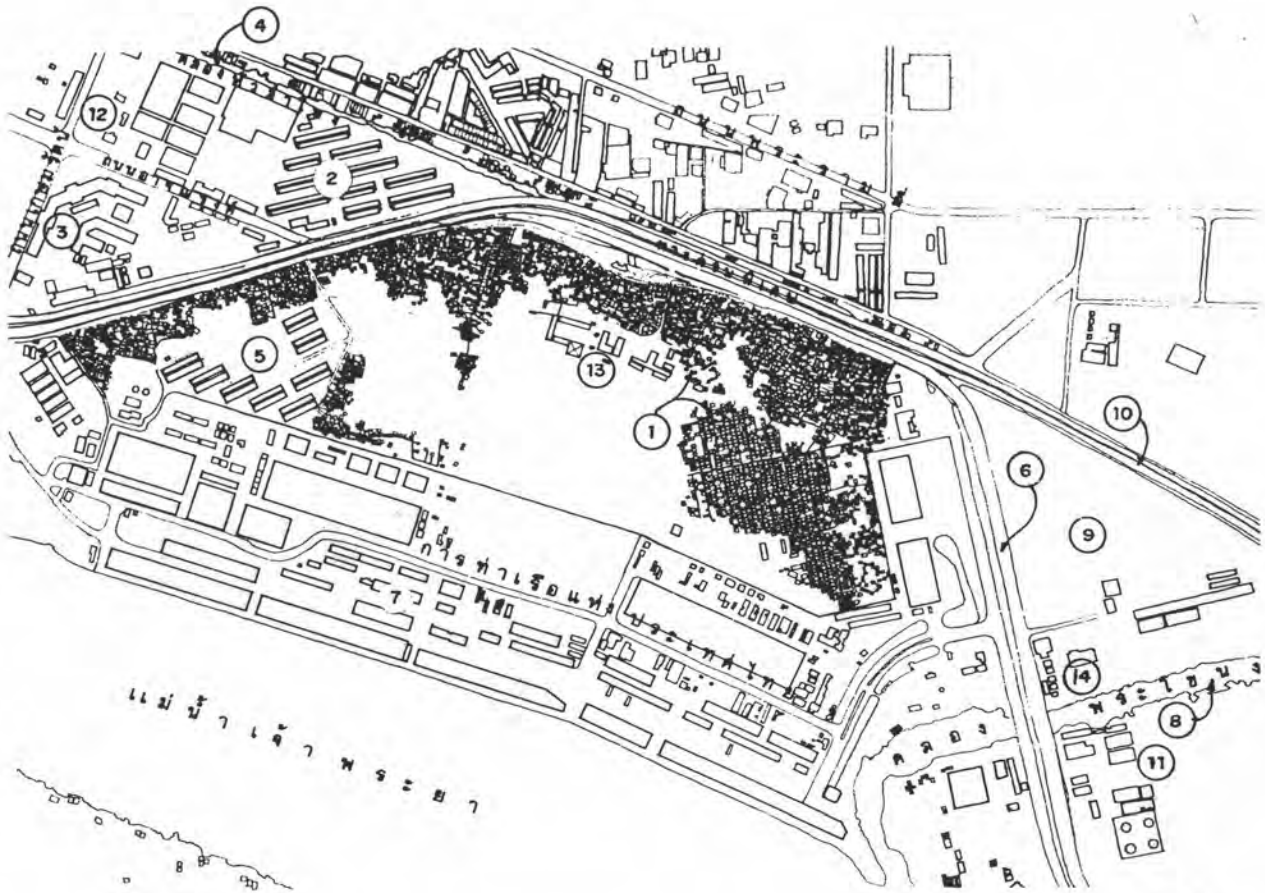

แผนที่ที่ 11 แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณชุมชนวัดสัมคลองเตย

LOCALITY SEGMENT AIR PHOTOGRAPH
(Survey, Aug. 1985)

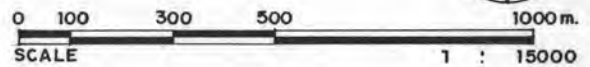
แผนที่ที่ 12 แสดงขอบเขต และบริเวณโดยรอบชุมชนวัดมัลลิกุลย

SITE LIMITATION

หมายเหตุ

① ชุมชนคลองเตยลัด 1-12	⑧ คลองพระโขนง
② อาคารดงเคราะห์แบบแฟลต ก.ค.ช.โครงการ 1	⑨ โรงงานสัตว์ปีก , โรงงานเนื้อสัตว์
③ กรมศุลกากร	⑩ ถนนยกระดับ ทางด่วนพิเศษ
④ คลองหัวลำโพง และ ชุมชนริมคลองลำมดคี	⑪ คลังน้ำมันองค์การเชื้อเพลิง
⑤ อาคารดงเคราะห์แบบแฟลต ก.ค.ช.โครงการ 2	⑫ โรงพยาบาลการท่าเรือแห่งประเทศไทย
⑥ ถนนอาจณรงค์	⑬ มูลนิธิดวงประทีป และโรงเรียน
⑦ ท่าเรือกรุงเทพ	⑭ โรงงานฆ่าสัตว์

3.2.3 กระบวนการใช้ที่ดิน (Locality Land Use Pattern)

ในบริเวณท่าเรือคลองเตยจัดได้ว่าเป็นย่านธุรกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร มีลักษณะการใช้ที่ดินในลักษณะผสม (mix used) กล่าวคือประกอบด้วยย่านอุตสาหกรรม ย่านธุรกิจการค้า ที่ทำการทั้งของรัฐบาลและเอกชน รวมทั้งยังเป็นย่านที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้ค่าที่ใหญ่ที่สุดในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพอจะสรุปลักษณะสำคัญของกระบวนการใช้ที่ดิน (Land use pattern) ได้ดังนี้คือ

1. ทางด่วนพิเศษ (Express way)

ทางด่วนพิเศษตั้งอยู่ทางด้านเหนือของชุมชน อยู่สูงจากพื้นดินประมาณ 10 เมตร นับว่าเป็นถนนสายสำคัญซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับย่านสำคัญของเมือง เช่น ย่านสุขุมวิท บางนา และสนามบินดอนเมือง เป็นต้น โดยมีจุดขึ้นทางด่วนใกล้กับชุมชนลือค 6

2. ถนนอาจณรงค์และทางรถไฟ

ถนนอาจณรงค์ เป็นเส้นทางคมนาคมสายสำคัญอีกเส้นหนึ่ง ซึ่งเชื่อมต่อระหว่างถนนพระราม 4 และโรงงานอุตสาหกรรมตามแนวริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีรถเมล์เล็กสองแถววิ่งบริการระหว่างโรงฆ่าสัตว์ (โรงหมู) กับตลาดท่าเรือคลองเตย แต่ก็มีบางคันวิ่งต่อไปถึงบางนา นอกจากนี้แล้วยังมีทางรถไฟที่เชื่อมต่อระหว่างท่าขนถ่ายสินค้าทางเรือกับโครงข่ายต่าง ๆ ของประเทศ

3. ท่าเรือกรุงเทพ

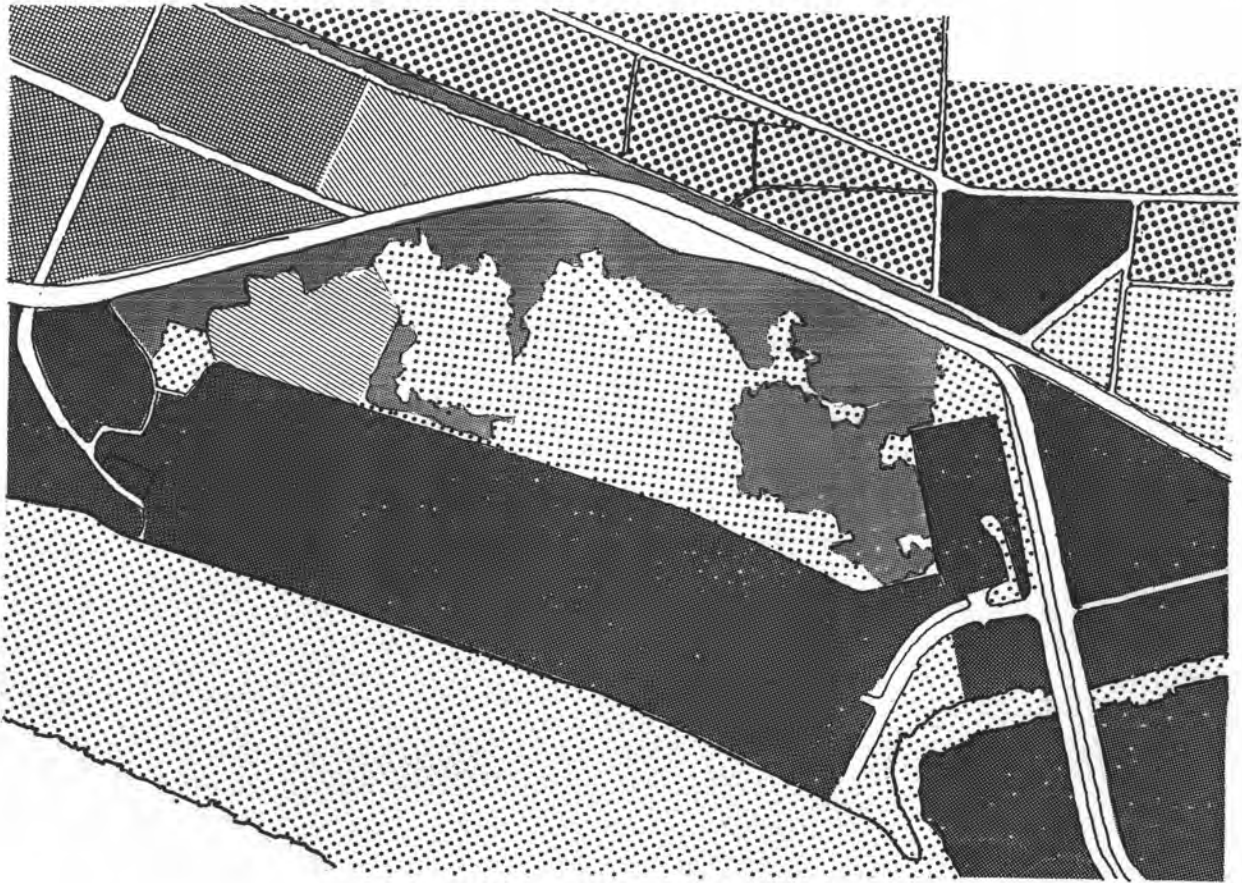
ท่าเรือคลองเตยหรือท่าเรือกรุงเทพ จัดได้ว่าเป็นท่าเทียบเรือขนถ่ายสินค้าที่สำคัญที่สุดของประเทศในปัจจุบัน ซึ่งรวมถึงการบรรจุหีบห่อและเป็นคลังเก็บสินค้าขนาดใหญ่ เพื่อรอการจ่ายไปยังส่วนต่าง ๆ ของประเทศ

4. อาคารสงเคราะห์แบบแฟลตของการเคหะแห่งชาติ

การเคหะแห่งชาติได้จัดสร้างอาคารสงเคราะห์แบบแฟลตขึ้นบนสองฝั่งถนนอาจณรงค์ เรียกว่า โครงการเคหะชุมชนคลองเตย กรุงเทพ 6² แบ่งเป็น

² ศูนย์วิชาการที่อยู่อาศัย, "โครงการเคหะชุมชนการเคหะแห่งชาติ ปี 2519, 2520," การเคหะแห่งชาติ.

แผนภาพที่ 16 แสดงกระจัดกระจายการใช้ที่ดินบริเวณชุมชนลำคลองเตย

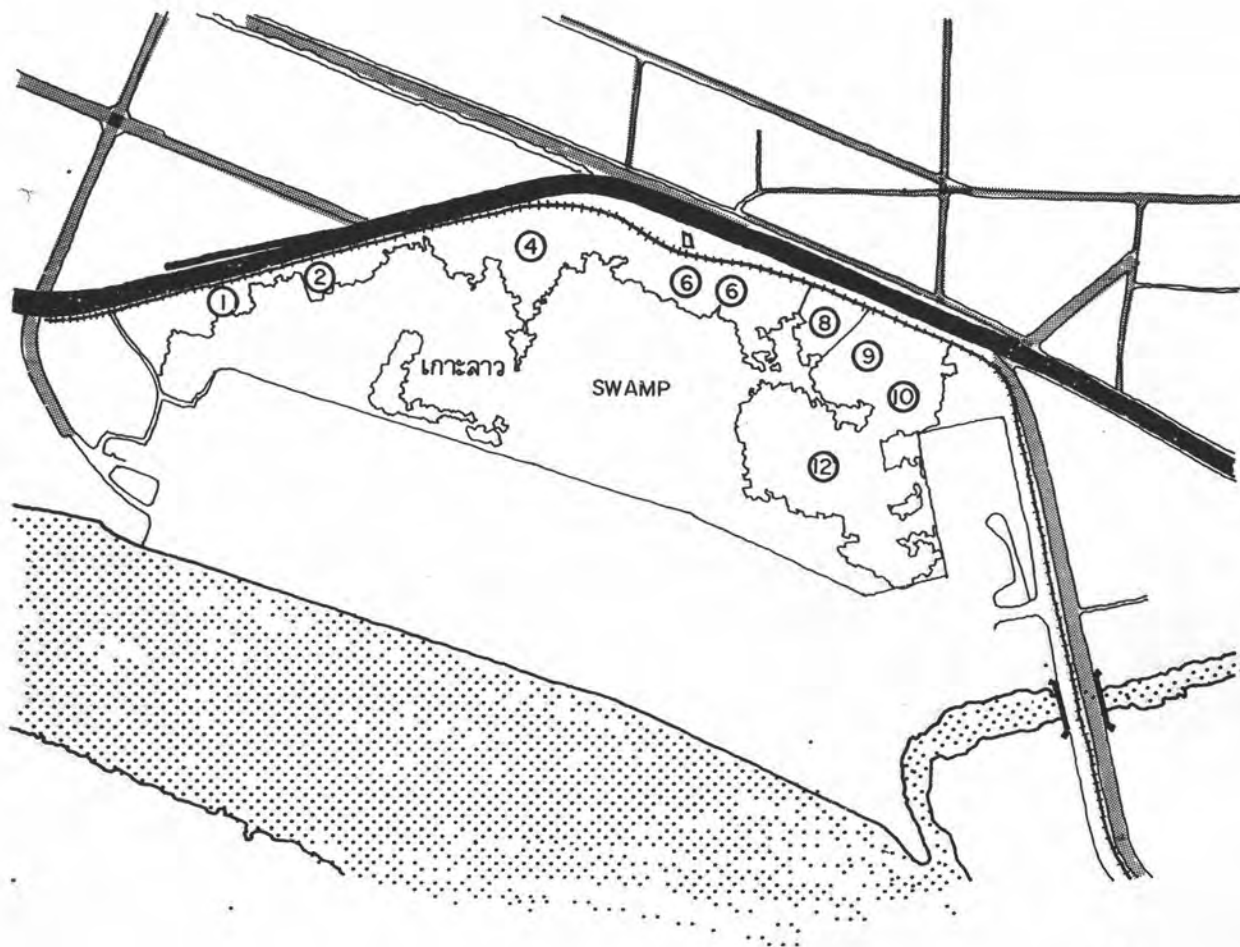
AREA :

- MIX USED
- OPEN SPACE
- SLUM AREA
- RESIDENTIAL
- COMMERCIAL
- INDUSTRIAL

LOCALITY LAND USE PATTERN

แผนภาพที่ 17 แสดงกระบวนทางสัญจร (LOCALITY CIRCULATION PATTERN)

WATER WAY

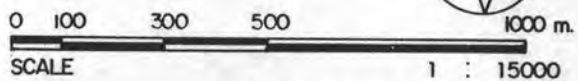
EXPRESS WAY

VEHICULAR

COMMUNITY'S NAME = LOCK 2

LOCALITY CIRCULATION PATTERN

3 ระยะคือ ชุมชนคลองเตยระยะที่ 1 และ 2 ตั้งอยู่บนเนื้อที่ประมาณ 44 ไร่ ด้านเหนือ ถนนอาจณรงค์ มีจำนวนหน่วยพักอาศัยทั้งสิ้น 2,102 หน่วย ประกอบด้วยอาคารสูง 5 ชั้น จำนวน 10 หลัง และชุมชนคลองเตยระยะ 3 ตั้งอยู่ทางด้านใต้ของถนนอาจณรงค์บนเนื้อที่ 37 ไร่ มีจำนวนหน่วยพักอาศัยทั้งสิ้น 1,512 หน่วย เป็นอาคารสูง 5 ชั้น เช่นกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะรองรับประชาชนในบริเวณสลัมคลองเตยบางส่วนที่ถูกรื้อย้าย และอีกส่วนหนึ่งเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของพนักงานและเจ้าหน้าที่ของการท่าเรือแห่งประเทศไทย ซึ่งก็ปรากฏว่าชาวสลัมบางส่วนได้ขายสิทธิ์และกลับลงมาอยู่ในบริเวณสลัมเดิม

5. บริเวณที่อยู่อาศัย

บริเวณที่เป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนสลัมคลองเตยนี้อยู่เกือบตลอดแนว ถนนอาจณรงค์และทางรถไฟ แต่เดิมแบ่งเป็น 13 ล็อก ปัจจุบันการทำเรือได้ร่วมกับการ เคหะแห่งชาติ ทำการรื้อย้ายชุมชนล็อก 12 และล็อก 2 ไปในพื้นที่ซึ่งได้จัดเตรียมไว้ให้ ลักษณะของชุมชนแออัดในบริเวณคลองเตยนี้เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่มีการจัดวางผังหรือจัดระเบียบ ทำให้การสัญจรเข้าออกลำบากและคับแคบมาก

3.2.4 ลักษณะกายภาพของที่อยู่อาศัยปัจจุบัน (Existing Physical Data)

3.2.4.1 กระบวนการใช้พื้นที่ใช้สอย (Functional Utilization Patterns)

ในการศึกษาระบบโครงข่ายการสัญจร (Circulation Network) ชุมชนสลัมคลองเตย พบว่ามีลักษณะที่ค่อนข้างซับซ้อน ซึ่งอาจจะสืบเนื่องจากการขยายตัวที่เกิดจากความสะดวกสบายของแต่ละครอบครัว ลักษณะการใช้สอยพื้นที่ระหว่างหน่วยพักอาศัยกับพื้นที่ส่วนสาธารณะ (Public Space) พบว่ามีความสัมพันธ์ค่อนข้างมาก ในชุมชนสลัมคลองเตยไม่ว่าจะเป็นพื้นที่เปิดโล่ง (open space) นั่งเล่น พูดคุยกับเพื่อนบ้าน ชักผ้าตากผ้า หรือใช้เป็นที่นั่งทำงานหารายได้จนเจือครอบครัว (ทำไม้เสียบลูกชิ้น ตากถุงพลาสติก) และเป็นที่เล่นของเด็ก ๆ ล้วนแต่เกิดขึ้นบริเวณทางเดินหน้าบ้านทั้งสิ้น การแบ่งอาณาเขตระหว่างตัวบ้าน (Private Zone) และสวนสาธารณะ (Public Zone) มักจะเป็นลักษณะง่าย ๆ คือ การยกระดับชานบ้านใต้ถุนสูงกว่าทางเดินเล็กน้อย กันด้วยรั้วเตี้ย ๆ หรือมีเพียงแค่ประตูเท่านั้นเอง

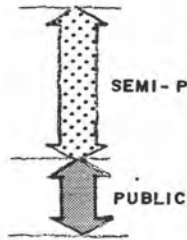
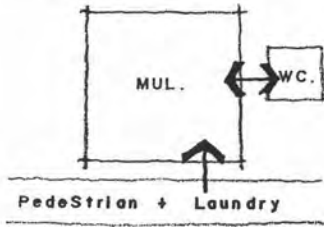
จากการสำรวจการใช้สอยพื้นที่ภายในหน่วยพักอาศัย พบว่า ส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ลักษณะ เป็นห้องโถงเดียวซึ่งสามารถใช้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่นั่งเล่น รับประทานอาหาร นอน หรือแม้กระทั่งทำครัว การแยกสัดส่วนพื้นที่ ส่วนใหญ่มีลักษณะที่แยกให้เห็นไม่ชัดเจน เช่น ใช้เพียงผ้าม่านกันส่วนใช้สอย ตู้เสื้อผ้า หรือ เพียงแค่ยกระดับพื้นที่ต่างกัน เป็นต้น บ้านส่วนใหญ่จะเป็นบ้านเดี่ยว มีตั้งแต่ชั้นเดียวยกพื้น เล็กน้อย ยกใต้ถุนสูง และบ้านสองชั้น (มีจำนวนไม่มาก) จากลักษณะการใช้สอยพื้นที่ดังกล่าว พอลจะสรุปกระบวนการใช้สอยพื้นที่ส่วนต่าง ๆ (Functional Utilization Patterns) ได้ดังนี้

1. ลักษณะแปลนเปิด (Open Plan)

คือกิจกรรมต่าง ๆ จะใช้ห้องเพียงห้องเดียว (โถง เอนกประสงค์) ไม่มีการแยกสัดส่วนที่ชัดเจน เครื่องใช้จะติดหรือแขวนกับฝาผนัง หรือวางบน ชั้นวางของ เว้นพื้นที่ตรงกลางห้องไว้ บริเวณซักผ้าและตากผ้าใช้ทางเดินหน้าบ้าน รวมถึง ใช้เป็นที่เตรียมอาหารด้วย ซึ่งสามารถแยกได้ 2 ลักษณะ คือ (ดูรูปที่ 1)

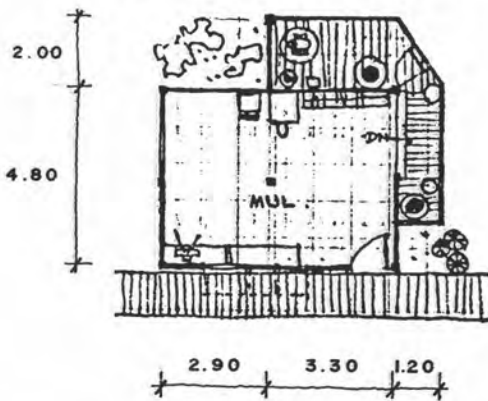
- 1.1 แบบมีห้องน้ำ-ส้วมใช้เป็นคนเอง
- 1.2 แบบใช้ห้องน้ำ-ส้วมร่วมกับเพื่อนบ้าน

รูปที่ 1 แสดงแผนภาพ (Diagram) และตัวอย่างการจัดแปลนแบบเปิด

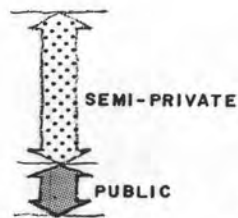
ลักษณะผัง : Open-plan
 องค์ประกอบหลัก : โถงอเนกประสงค์
 : ห้องน้ำ-ส้วม
 จำนวน : 31 หลัง
 ร้อยละ : 18.5

1.1 แบบมีห้องน้ำ-ส้วมแยกกัน

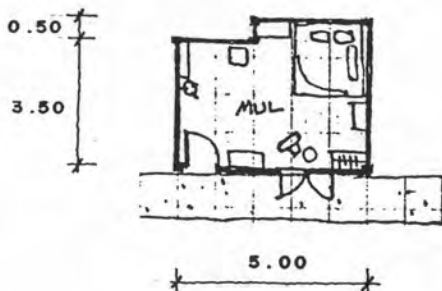

พื้นที่ : 40.62 ม²
 จำนวนสมาชิก : 11 คน
 จำนวนครอบครัว : 2 ครอบครัว
 ชุมชนลือค : 11

1.2 แบบใช้ห้องน้ำ-ส้วมร่วมกับเพื่อนบ้าน

ลักษณะผัง : Open-plan
 องค์ประกอบหลัก : โถงอเนกประสงค์
 จำนวน : 5 หลัง
 ร้อยละ : 3.0

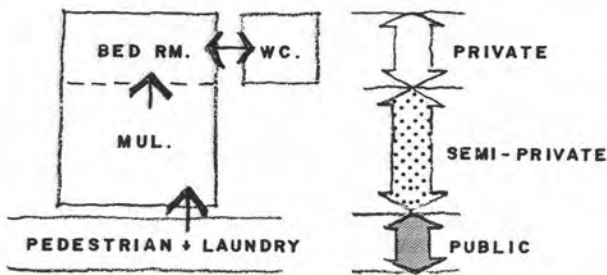
พื้นที่ : 19 ม²
 จำนวนสมาชิก : 4 คน
 จำนวนครอบครัว : 1 ครอบครัว
 ชุมชนลือค : 5

2. ลักษณะแปลนแบบกึ่งเปิด (Semi-Open plan)

คือ ห้องโถงอเนกประสงค์ถูกแบ่งการใช้สอยพื้นที่ออกเป็นสองส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ ส่วนกิจกรรมกึ่งส่วนตัว (Semi-private zone) และส่วนกิจกรรมส่วนตัว (private zone) ซึ่งเป็นส่วนที่ใช้หลับนอน การแยกกิจกรรมทั้งสองนี้ออกจากกัน มักจะใช้ตู้เสื้อผ้า ฝ้าบาน หรือฝาผนัง การจัดแปลนแบบกึ่งเปิดนี้สามารถแยกเป็น 2 แบบคือ

- 2.1 แบบมีห้องน้ำ-ส้วมแยกจากส่วนโถงรวม
- 2.2 แบบมีห้องน้ำ-ส้วมและส่วนครัวแยกจากโถงรวม

รูปที่ 2 แสดงแผนภาพ (Diagram) และตัวอย่างการจัดแปลนแบบกึ่งเปิด

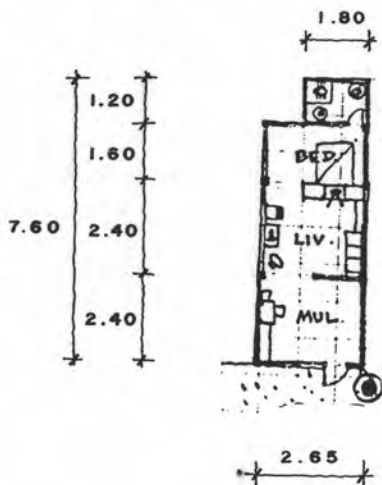

แบบที่ 2.1 แยกห้องน้ำ-ส้วม

ลักษณะผัง : Semi-open plan
 องค์ประกอบหลัก : โถงอเนกประสงค์
 : ส่วนนอน
 : ห้องน้ำ-ส้วม

จำนวน : 13 ที่นั่ง

ร้อยละ : 7.8

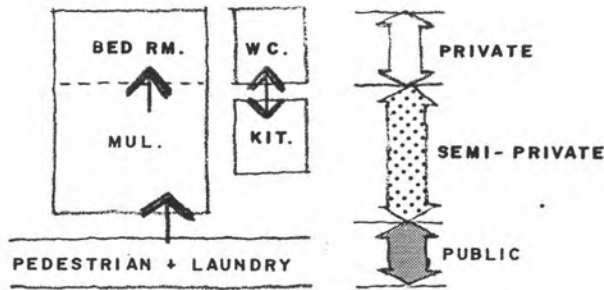

พื้นที่ : 19.10 ม²

จำนวนสมาชิก : 6 คน

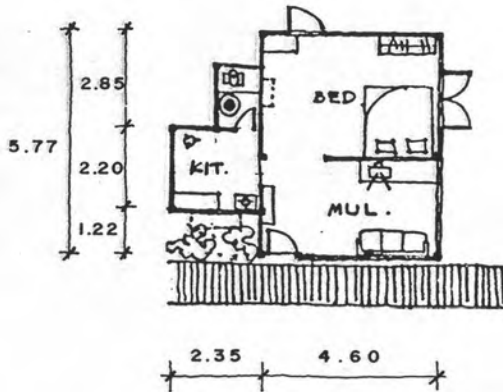
จำนวนครอบครัว : 1 ครอบครัว

ชุมชนลือค : 12

แบบที่ 2.2 แยกห้องน้ำส้วม-ครัว

- ลักษณะผัง : Semi-open plan
- องค์ประกอบหลัก : โถงอเนกประสงค์
- : ส่วนนอน
- : ห้องน้ำ-ส้วม
- : ครัว

- จำนวน : 6 หลัง
- ร้อยละ : 3.6
- พื้นที่ : 34.6 ม²
- จำนวนสมาชิก : 3 คน
- จำนวนครอบครัว : 1 ครอบครัว
- ชุมชนแออัด : 6

3. ลักษณะแยกส่วนใช้สอย (Private & Semi-private

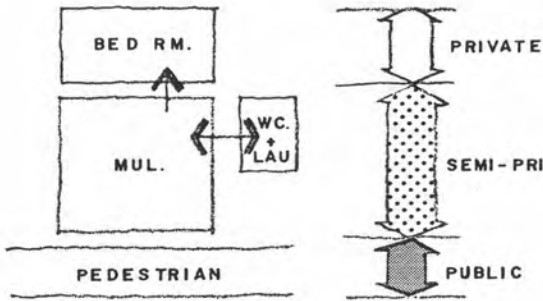
zone)

คือ การแบ่งส่วนใช้สอยชัดเจนขึ้นกว่าสองแบบแรก

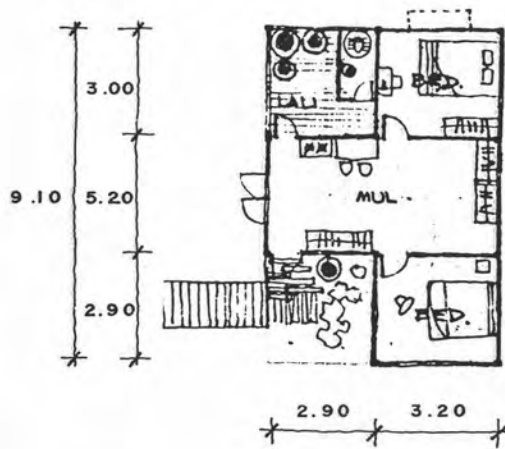
กล่าวคือ ส่วนห้องนอนและส่วนโถงอเนกประสงค์แยกเป็นสัดส่วน มีประตูและผนังปิดกัน การจัดแปลนแบบแยกส่วนใช้สอยนี้แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

- 3.1 แบบมีห้องน้ำ-ส้วมแยกจากโถงรวม
- 3.2 แบบมีห้องน้ำ-ส้วม และส่วนครัวแยกจากโถงรวม

แบบที่ 3.1 แยกห้องน้ำ-ส้วม

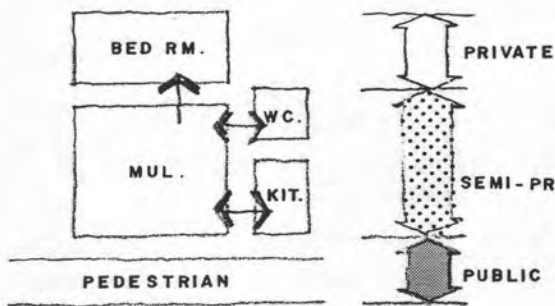

- ลักษณะผัง : Private & Semi-private zone
 องค์ประกอบหลัก : โถงอเนกประสงค์
 : ห้องนอน
 : ห้องน้ำ-ส้วม

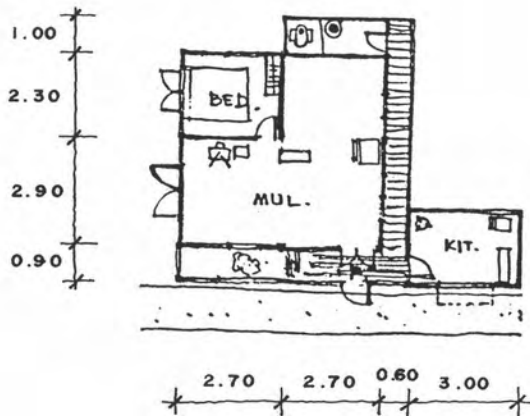
แบบที่ 3.1 แยกห้องน้ำ-ส้วม

- จำนวน : 14 หลัง
 ร้อยละ : 8.4
 พื้นที่ : 46.10 ม²
 จำนวนสมาชิก : 7 คน
 จำนวนครอบครัว : 2 ครอบครัว
 ชุมชนลือค : 6

แบบที่ 3.2 แยกห้องน้ำส้วม-ครัว

- ลักษณะผัง : Private & Semi-private zone
 องค์ประกอบหลัก : โถงอเนกประสงค์
 : ห้องนอน
 : ห้องครัว
 : ห้องน้ำ-ส้วม
 จำนวน : 10 หลัง
 ร้อยละ : 6

ตัวอย่างการจัดแปลน

พื้นที่	: 35.74 ม ²
จำนวนสมาชิก	: 4 คน
จำนวนครอบครัว	: 1 ครอบครัว
ชุมชนลือค	: 6

4. ลักษณะแปลนเปิด (Open plan) กับส่วนกึ่งสาธารณะ

(Semi-public)

คือ ลักษณะการจัดส่วนใช้สอยทั่วไปเกิดขึ้นในโรงรวม เช่นเดียวกับแบบที่ 1 จะต่างกันตรงที่มีการจัดส่วนกึ่งสาธารณะ (Semi-public) ซึ่งได้แก่ เเจียงหรือลานหน้าบ้านไว้สำหรับใช้นั่งเล่น รับประทานอาหาร ชักล้าง ตากผ้า เป็นต้น ทำให้เกิดส่วนใช้สอยภายในมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น ลักษณะการจัดแปลนแบบ open plan และ Semi-public zone นี้สามารถแยกเป็น 2 แบบคือ

4.1 แบบจัดส่วนนอนใช้ร่วมกับกิจกรรมอื่น แยกเป็น

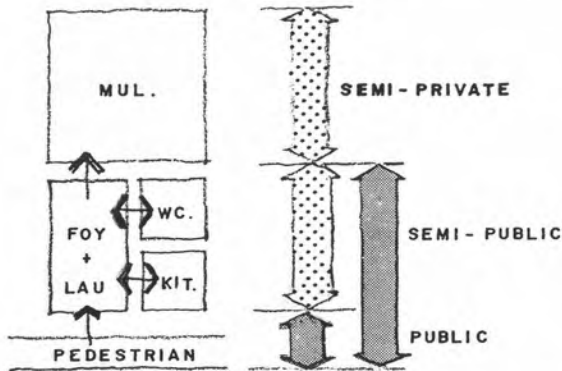
2 ลักษณะ

4.1.1 แบบมีส่วนบริการอยู่ด้านลานหน้าบ้าน

4.1.2 แบบมีส่วนบริการแยกอยู่ด้านหลังบ้าน

4.2 แบบจัดส่วนนอนกึ่งปิด

รูปที่ 4 แสดงแผนภาพ (Diagram) และตัวอย่างการจัดแปลนแบบ Open plan และ Semi-public zone

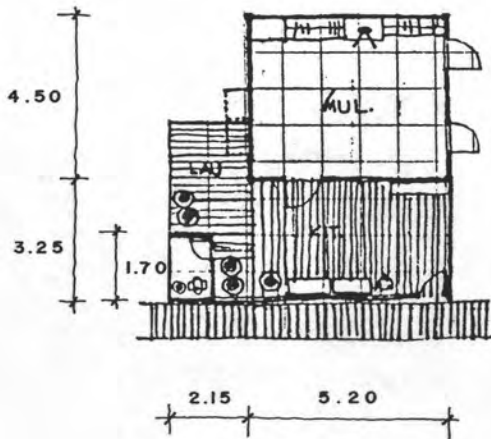
แบบที่ 4.1.1 แยกส่วนบริการอยู่ด้านหน้า

ลักษณะผัง : Semi-private & Semi-public

องค์ประกอบหลัก : โถงอเนกประสงค์
: เฉลียงหรือลานหน้าบ้าน
: ส่วนบริการ

จำนวน : 15 หลัง

ร้อยละ : 9.0

ตัวอย่างการจัดแปลน

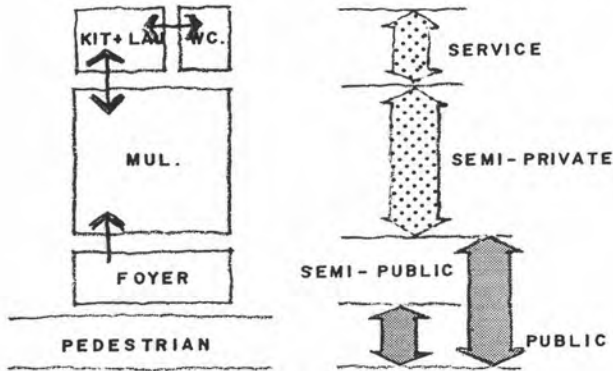
พื้นที่ : 48.62 ม²

จำนวนสมาชิก : 5 คน

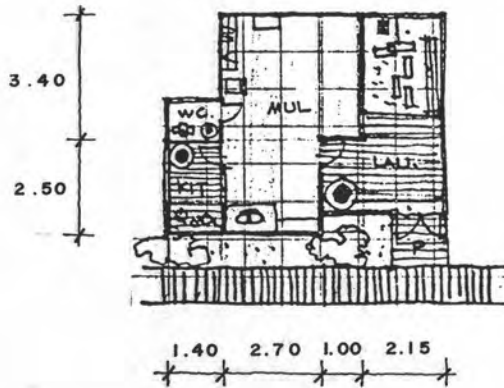
จำนวนครอบครัว : 1 ครอบครัว

ชุมชนแออัด : 9

แบบที่ 4.1.2 แยกส่วนบริการไว้หลัง

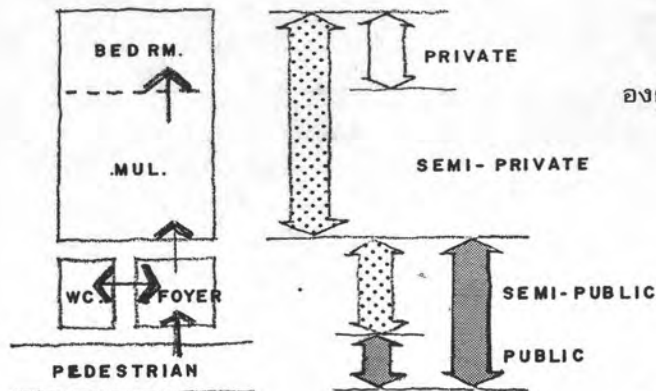
- ลักษณะผัง : Semi-private & Semi public
- องค์ประกอบหลัก : โถงอเนกประสงค์
- : เฉลียงหรือลานหน้าบ้าน
- : ส่วนบริการ
- จำนวน : 28 หลัง
- ร้อยละ : 13.7

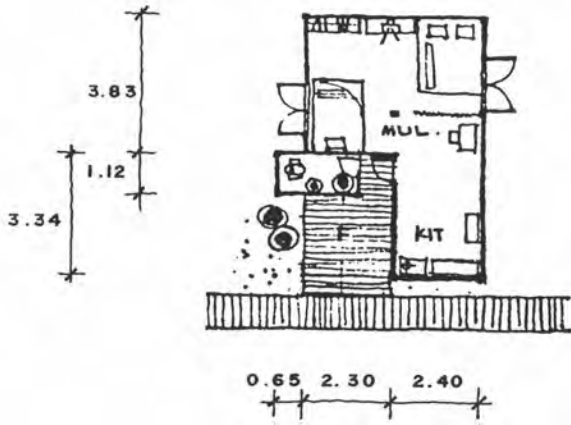
ตัวอย่างการจัดแปลน

- พื้นที่ : 38.12 ม²
- จำนวนสมาชิก : 5 คน
- จำนวนครอบครัว : 1 ครอบครัว

แบบที่ 4.2 แยกส่วนนอนกึ่งปิด

- ลักษณะผัง : Semi-private & Semi public
- องค์ประกอบหลัก : โถงอเนกประสงค์
- : เฉลียงหรือลานหน้าบ้าน
- : ส่วนนอน (Sleeping Space)
- : ส่วนห้องน้ำ-ส้วม
- จำนวน : 12 หลัง
- ร้อยละ : 7.2

ตัวอย่างการจัดแปลน

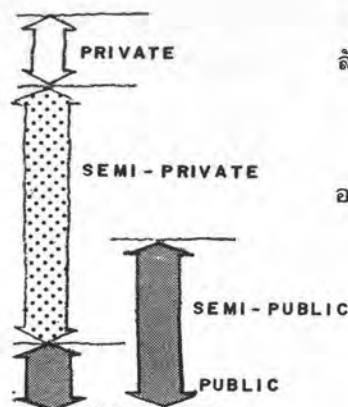
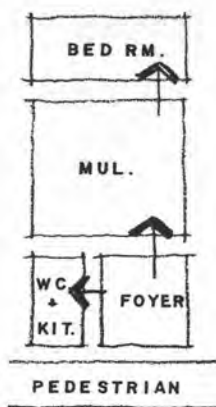
- พื้นที่ : 28.81 ม²
- จำนวนสมาชิก : 4 คน
- จำนวนครอบครัว : 1 ครอบครัว

5. ลักษณะแยกส่วนใช้สอยหลักและบริการ (Main function & service zone)

คือ การแบ่งส่วนกิจกรรมหลัก (ห้องนอน โถงอเนกประสงค์) และส่วนบริการ (เฉลียงหรือลานหน้าบ้าน ท้องน้ำ-ส้วม และครัว เป็นต้น) ให้แยกการใช้งาน เป็นสัดส่วนขึ้น

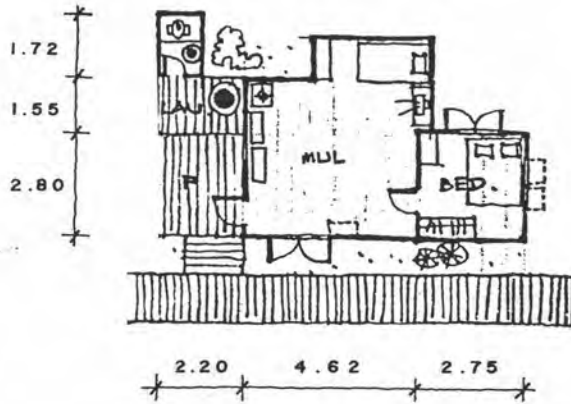
รูปที่ 5 แสดงแผนภาพ (Diagram) และตัวอย่างการจัดแปลนแบบแยกส่วนใช้สอยหลักและส่วนบริการ

แบบที่ 5 แยกส่วนกิจกรรมหลัก

- ลักษณะผัง : Main function & service zone
- องค์ประกอบหลัก : ห้องนอน
- : โถงอเนกประสงค์
- : เฉลียงหรือลานหน้าบ้าน
- : ส่วนบริการ

จำนวน : 22 หลัง
 ร้อยละ : 13.2

ตัวอย่างการจัดแปลน

พื้นที่ : 47.42 ม²
 จำนวนสมาชิก : 6 คน
 จำนวนครอบครัว : 2 ครอบครัว
 ชุมชนล๊อค : 6

6. ลักษณะแยกส่วนใช้สอยต่างระดับ (Two Level)

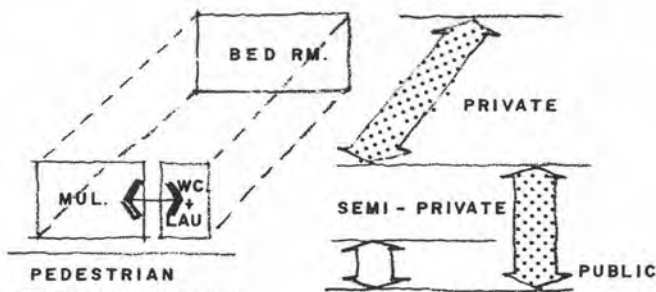
คือ การจัดพื้นที่ใช้สอยหลักออกจากกันโดยแนวตั้ง (2 ชั้น)

ส่วน semi-private จัดไว้ที่ชั้นล่างซึ่งสามารถติดต่อกับส่วนสาธารณะได้ สำหรับส่วนนอน (private zone) จัดไว้ชั้นบน และบางส่วนก็จัดแยกเป็นอิสระที่พื้นที่ชั้นล่าง ลักษณะการจัดแปลนแบบนี้ สามารถสรุปได้ 2 ลักษณะ คือ

6.1 แบบจัดส่วนนอนไว้เฉพาะด้านบน

6.2 แบบจัดส่วนนอนไว้ทั้ง 2 ชั้น

แบบที่ 6.1 แยกส่วนนอนไว้ด้านบน

ลักษณะแปลน : Two Level zoning

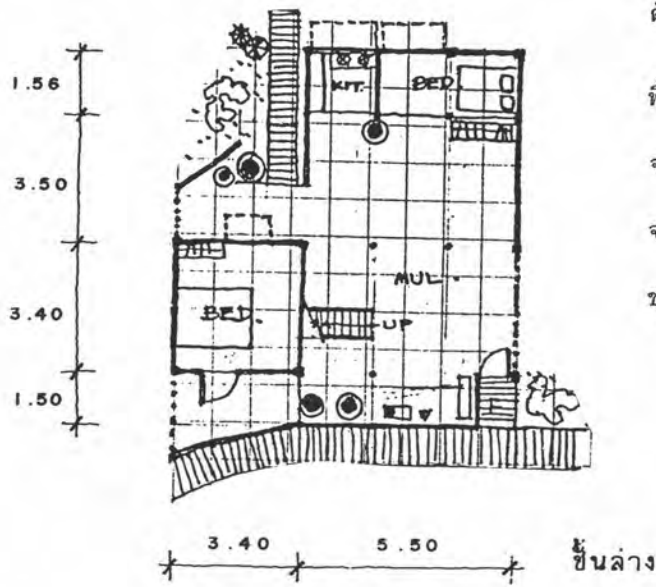
องค์ประกอบหลัก : โถงอเนกประสงค์

: ห้องนอน

: ส่วนบริการ

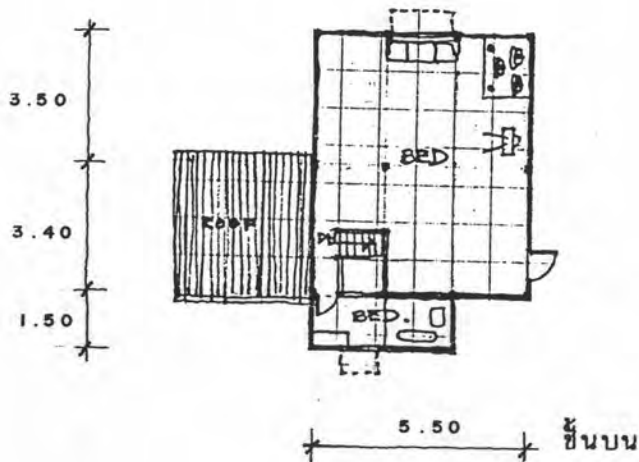
จำนวน : 6 หลัง

ร้อยละ : 3.6

ตัวอย่างการจัดแปลนแบบแยกต่างระดับ

พื้นที่	: 56.52 ม ²
จำนวนสมาชิก	: 6 คน
จำนวนครอบครัว	: 5 ครอบครัว
ชุมชนลึอก	: 10

7. ลักษณะ แปลนแบบผสม (Mix Used)

เป็น ลักษณะผสมการใช้สอยระหว่างส่วนอยู่อาศัยกับส่วนค้าขายอยู่ด้วยกัน โดยมากจะเป็นร้านค้าขายของกินของใช้ประจำวัน เช่น ขายอาหาร เครื่องดื่ม ลูกชิ้นบั้ง หมูย่าง และสมุนไพร ยาสีฟัน หรือผงซักฟอก เป็นต้น ลักษณะการจัดแปลนแบบนี้ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

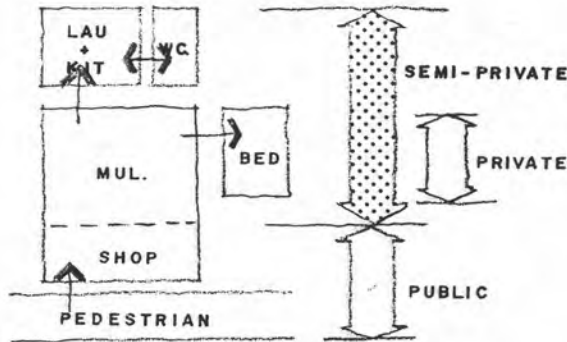
7.1 แบบการใช้สอยพื้นที่ผสมระหว่างส่วนการค้ากับที่อยู่อาศัย

7.2 แบบแยกส่วน ใช้สอยระหว่างส่วนที่อยู่อาศัยกับ

ส่วนค้าขาย

7.3 แบบแยกส่วน ใช้สอยต่างระดับ

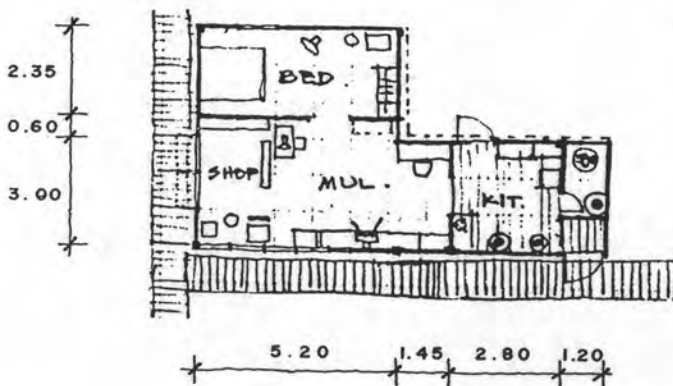
แบบที่ 7.1 แบบใช้สอยร่วมระหว่างส่วนค้าขาย
กับส่วนพักอาศัย

- ลักษณะผัง : Mix Used
- องค์ประกอบหลัก : ส่วนค้าขาย
- : โถงอเนกประสงค์
- : ส่วนนอน
- : ส่วนบริการ

จำนวน : 4 ทิ้ง

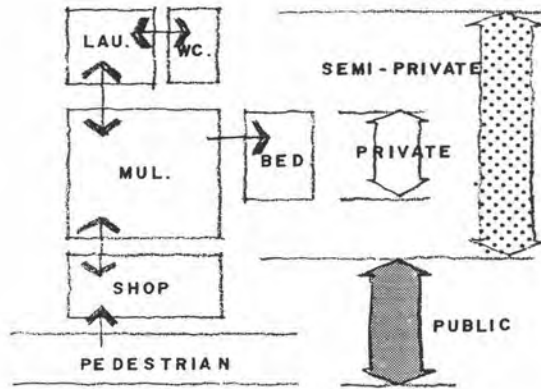
ร้อยละ : 2.4

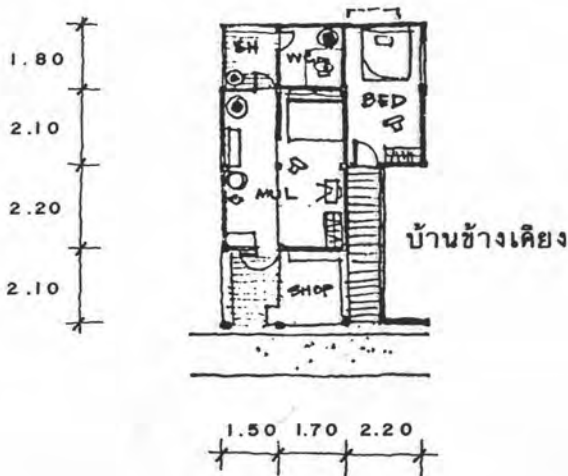
ตัวอย่างการจัดแปลน

- พื้นที่ : 51.74 ม²
- จำนวนสมาชิก : 5 คน
- จำนวนครอบครัว : 1 ครอบครัว
- ชุมชนลิ้นค : 1

แบบที่ 7.2 แยกส่วนค้าขายและที่พักอาศัย

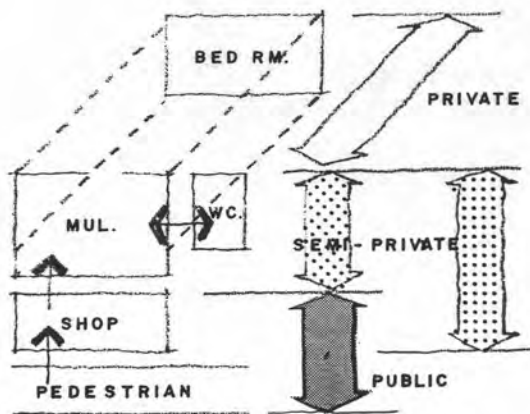
- ลักษณะผัง : Mix Used
- องค์ประกอบหลัก : ส่วนค้าขาย
- : โลงอเนกประสงค์
- : ห้องนอน
- : ส่วนบริการ
- จำนวน : 1 หลัง
- ร้อยละ : 0.6

ตัวอย่างการจัดแปลน

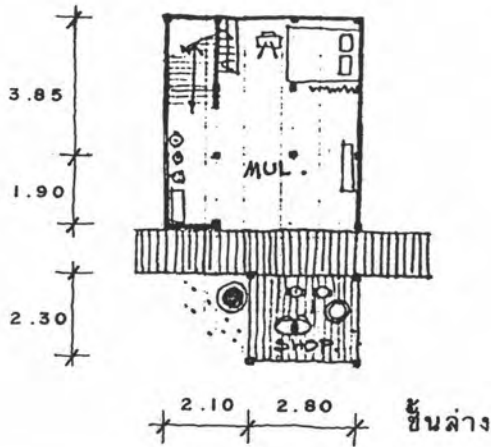
- พื้นที่ : 41.38 ม²
- จำนวนสมาชิก : 2 คน
- จำนวนครอบครัว : 1 ครอบครัว

แบบที่ 7.3 แบบแยกส่วนใช้สอยต่างระดับ

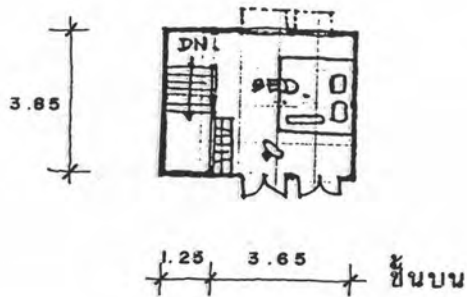

- ลักษณะผัง : Mix Used
- องค์ประกอบหลัก : ส่วนค้าขาย
- : โลงอเนกประสงค์
- : ส่วนนอน
- : ส่วนบริการ
- จำนวน : 2 หลัง
- ร้อยละ : 1.2

ตัวอย่างการจัดแปลน

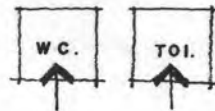
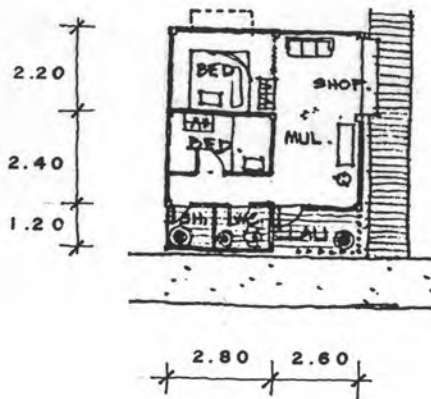
พื้นที่ : 42.11 ม²
 จำนวนสมาชิก : 4 คน
 จำนวนครอบครัว : 1 ครอบครัว

8. การจัดส่วนท่อน้ำ-ส้วม จากการสำรวจพบว่าลักษณะ

การใช้แยกเป็น 4 ลักษณะ คือ

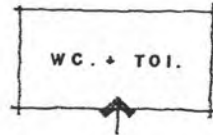
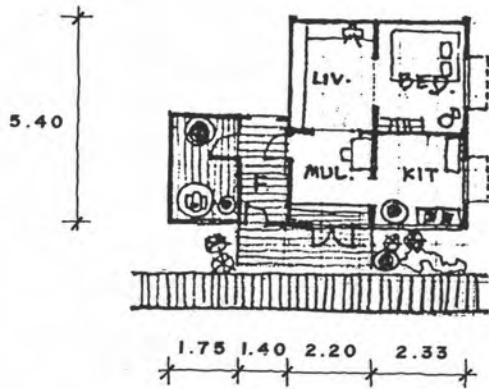
8.1 แยกส่วนอาบน้ำและส่วนขับถ่ายออกจากกัน

จำนวน : 6 ห้อง

ร้อยละ : 3.6

8.2 ส่วนอาบน้ำและส่วนขับถ่ายอยู่รวมกัน

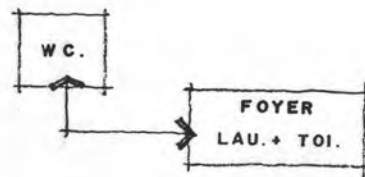
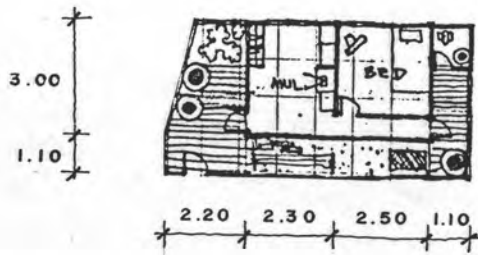

จำนวน : 58 หลัง

ร้อยละ : 35.2

8.3 มีเฉพาะส่วนขับถ่ายสำหรับส่วนอาบน้ำใช้ร่วมกับ

ส่วนอื่น

จำนวน : 84 หลัง

ร้อยละ : 50.9

8.4 แบบใช้ส่วนห้องน้ำ-ส้วมร่วมกับเพื่อนบ้าน

จำนวน : 17 หลัง

ร้อยละ : 10.3

กล่าวโดยสรุปจากการวิเคราะห์ลักษณะการจัดเนื้อที่ใช้สอยที่อยู่อาศัย พบว่าลักษณะส่วนใหญ่เป็นแบบ "Open plan" เครื่องเรือนมีเฉพาะที่จำเป็น เมื่อใช้แล้วจะเก็บเข้าที่เพื่อใช้ประกอบกิจกรรมอื่นต่อไป การแยกพื้นที่ใช้สอย (เช่น ส่วนนอน คริว นั่งเล่น หรือซักล้าง) จะใช้วิธีการ "ลดหรือยกยกระดับพื้น" ซึ่งนอกจากใช้แยกส่วนใช้สอยแล้วยังสามารถช่วยให้บ้านดูโล่ง ไม่อึดอัด หรือคับแคบ รวมถึงช่วยให้การถ่ายเทอากาศดีขึ้น สำหรับส่วน Out-door space (เฉลียงหรือชานหน้าบ้าน) นับเป็นลักษณะเด่นของที่อยู่อาศัยในชุมชนฯ ซึ่งนอกจากจะใช้ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ยังช่วยให้เกิดระยะระหว่างอาคารเพิ่มขึ้น ทั้งยังช่วยเน้นทางเข้าได้อย่างดี

สำหรับลักษณะการจัดแปลนพบว่า แบบ "Open plan และ Semi-public zone" มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 29.9 (ดูรูปที่ 4) รองลงมาแปลนการจัดแบบ "Open-plan" คิดเป็นร้อยละ 21.5 สำหรับการจัดแบบแยกส่วนใช้สอย (Private & Semi-private zone) การจัดแบบแยกส่วนใช้สอยหลักและบริการ (Main function & Service zone) และการจัดแบบกึ่งเปิด มีจำนวนร้อยละ 14.4, 13.2 และ 11.4 ตามลำดับ โดยที่กลุ่มน้อยที่สุดมี 2 กลุ่มคือ การจัดแบบแยกยกระดับและแบบผสม คิดเป็นร้อยละ 5.4 และ 4.2

มีข้อนำสังเกตุสำหรับการจัดแปลนแบบ "Open-plan" และ "Semi-public zone" เป็นแบบที่น่าจะนำมาใช้ในการออกแบบที่อยู่อาศัย เนื่องจากมีองค์ประกอบที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และสอดคล้องกับการจัดแปลนส่วนใหญ่ของครัวเรือน หากพิจารณาถึงลักษณะการจัดแปลนแบบที่ใช้เนื้อที่น้อยที่สุด ซึ่งเหมาะกับการสร้างหน่วยเริ่มต้น (core unit) ลักษณะแปลนแบบ Open-plan น่าจะเป็นแบบที่เหมาะสมที่

3.2.4.2 ขนาดพื้นที่ใช้สอยต่อหลัง

ในการศึกษาขนาดพื้นที่ใช้สอยขององค์ประกอบต่าง ๆ ในบ้านซึ่งสำรวจจำนวนทั้งสิ้น 169 หลังคาเรือน พบว่าขนาดพื้นที่บ้านโดยเฉลี่ย พิจารณาจาก

3. ห้องน้ำ-ส้วม ลักษณะห้องน้ำ-ส้วมที่พบมากจากการสุ่ม

ตัวอย่างในชุมชนมี 2 แบบคือ ส่วนอาบน้ำและซบถ่ายอยู่ด้วยกัน มีจำนวนร้อยละ 50.3 ขนาดพื้นที่โดยเฉลี่ย 2.7 ตารางเมตร และแบบส่วนอาบน้ำและซบถ่ายแยกจากกัน จากตารางที่ 11 ขนาดห้องอาบน้ำโดยเฉลี่ย 3.3 ตารางเมตร มีจำนวนร้อยละ 10.6 ส่วนที่เหลือร้อยละ 28.4 เป็นส่วนอาบน้ำที่ใช้ร่วมกับพื้นที่อื่น เช่น บริเวณซักล้าง-ตากผ้า หรือบริเวณ เฉลียง หน้าบ้าน (foyer) สำหรับห้องส้วมขนาดพื้นที่โดยเฉลี่ย 1.6 ตารางเมตร มีจำนวนร้อยละ 39.0

ในส่วนพื้นที่ใช้สอยอื่น จากการสำรวจพบว่า มักจะเป็น ส่วนซึ่งใช้ร่วมกันได้และไม่ต้องการพื้นที่มากนัก เช่น บริเวณเฉลียงหน้าบ้าน (foyer) มักจะใช้ ทำครัว ซักล้าง และนั่งเล่น หรือทำของต่าง ๆ เช่น ไม้เสียบลูกชิ้น เป็นต้น (ขนาดพื้นที่ให้ ดูจากตารางที่ 11)

ตารางที่ 10 แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่บ้าน จำนวนคนและความรู้สึกเกี่ยวกับขนาดบ้านตามกลุ่มพื้นที่

ลำดับที่	กลุ่มพื้นที่ หน่วย = ไร่ ²	จำนวนหลัง		พื้นที่รวม		จำนวนคน เฉลี่ย/หลัง	พื้นที่ เฉลี่ย/คน	รู้สึกคับแคบ		รู้สึกดีแล้ว	
		จำนวน	ร้อยละ	เฉลี่ย/หลัง	เฉลี่ย/คน			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	ต่ำกว่า 10	2	1.2	8.0	3.0	2.7	2	1.2	-	-	
2	10 - 19	17	10.2	16.6	3.9	4.2	11	6.6	6	3.6	
3	20 - 29	45	26.9	24.7	4.4	5.6	28	16.7	17	10.2	
4	30 - 39	49	29.3	35.3	5.5	6.4	22	13.2	27	16.1	
5	40 - 49	29	17.4	44.6	5.6	7.9	14	8.4	15	9.0	
6	50 - 59	12	7.2	55.1	6.3	8.7	6	3.6	6	3.6	
7	60 - 69	5	3.0	64.8	6.0	10.8	3	1.8	2	1.2	
8	70 - 79	4	2.4	74.7	7.2	10.3	2	1.2	2	1.2	
9	80 - 89	2	1.2	83.4	9.5	8.8	2	1.2	-	-	
10	90 - 99	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
11	100 - 109	1	0.6	103.8	15.0	6.9	-	-	-	0.6	
12	110 - 119	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
13	มากกว่า 119	1	0.6	131.9	9.0	14.6	-	-	1	0.6	
รวม	ค่ามัธยฐาน	167	100.0	36.6	5.3	6.9	90	53.9	77	46.1	

หมายเหตุ : ไม่มีข้อมูล 2 หลัง รวม 169 หลัง

ตารางที่ 11 แสดงขนาดพื้นที่ใช้สอยและมิติกว้าง x ยาวของห้องต่าง ๆ ต่อหน่วย

ลำดับที่	องค์ประกอบใช้สอย		มิติเฉลี่ย		พื้นที่เฉลี่ย		จำนวนหน่วย																																																																																																																																											
	ใช้สอย	มิติ	\bar{x}	SD.	\bar{x}	SD.	จำนวน	ร้อยละ																																																																																																																																										
1	ห้องอาบน้ำ	กว้าง	1.4	0.5	3.3	1.8	18	10.6																																																																																																																																										
		ยาว	2.3	0.6					2	ห้องครัว	กว้าง	1.1	0.2	1.6	0.5	66	39.0	ยาว	1.5	0.4	3	ห้องน้ำ + ครัว	กว้าง	1.3	0.4	2.7	1.2	85	50.5	ยาว	2.0	0.6	4	โถง อเนกประสงค์	กว้าง	3.6	1.0	18.4	8.6	165	97.6	ยาว	5.0	1.6	5	ครัว	กว้าง	1.9	0.6	5.5	3.1	69	40.8	ยาว	2.9	0.9	6	ซีกล่างตากผ้า	กว้าง	1.8	0.5	5.9	6.1	64	37.9	ยาว	3.3	1.5	7	ห้องนอน	กว้าง	2.7	0.8	10.3	5.6	93	55.0	ยาว	3.7	1.0	8	ห้องนอน	กว้าง	2.6	0.7	9.0	4.9	34	20.1	ยาว	3.4	1.0	9	ห้องนอน	กว้าง	3.5	1.0	15.7	9.6	9	5.3	ยาว	4.3	1.3	10	ห้องนอน	กว้าง	2.2	0.9	8.3	2.5	2	1.2	ยาว	3.9	0.5	11	เฉลียงหน้าบ้าน	กว้าง	1.7	0.5	5.9	3.4	55	32.5	ยาว	3.3	1.2	12	ห้องเก็บของ	กว้าง	1.6	0.6	5.0	4.7	21	12.4	ยาว	2.7	1.4	13	ร้านขายของ	กว้าง	2.1	0.9	9.8
2	ห้องครัว	กว้าง	1.1	0.2	1.6	0.5	66	39.0																																																																																																																																										
		ยาว	1.5	0.4					3	ห้องน้ำ + ครัว	กว้าง	1.3	0.4	2.7	1.2	85	50.5	ยาว	2.0	0.6	4	โถง อเนกประสงค์	กว้าง	3.6	1.0	18.4	8.6	165	97.6	ยาว	5.0	1.6	5	ครัว	กว้าง	1.9	0.6	5.5	3.1	69	40.8	ยาว	2.9	0.9	6	ซีกล่างตากผ้า	กว้าง	1.8	0.5	5.9	6.1	64	37.9	ยาว	3.3	1.5	7	ห้องนอน	กว้าง	2.7	0.8	10.3	5.6	93	55.0	ยาว	3.7	1.0	8	ห้องนอน	กว้าง	2.6	0.7	9.0	4.9	34	20.1	ยาว	3.4	1.0	9	ห้องนอน	กว้าง	3.5	1.0	15.7	9.6	9	5.3	ยาว	4.3	1.3	10	ห้องนอน	กว้าง	2.2	0.9	8.3	2.5	2	1.2	ยาว	3.9	0.5	11	เฉลียงหน้าบ้าน	กว้าง	1.7	0.5	5.9	3.4	55	32.5	ยาว	3.3	1.2	12	ห้องเก็บของ	กว้าง	1.6	0.6	5.0	4.7	21	12.4	ยาว	2.7	1.4	13	ร้านขายของ	กว้าง	2.1	0.9	9.8	5.8	3	1.8	ยาว	4.4	0.8						
3	ห้องน้ำ + ครัว	กว้าง	1.3	0.4	2.7	1.2	85	50.5																																																																																																																																										
		ยาว	2.0	0.6					4	โถง อเนกประสงค์	กว้าง	3.6	1.0	18.4	8.6	165	97.6	ยาว	5.0	1.6	5	ครัว	กว้าง	1.9	0.6	5.5	3.1	69	40.8	ยาว	2.9	0.9	6	ซีกล่างตากผ้า	กว้าง	1.8	0.5	5.9	6.1	64	37.9	ยาว	3.3	1.5	7	ห้องนอน	กว้าง	2.7	0.8	10.3	5.6	93	55.0	ยาว	3.7	1.0	8	ห้องนอน	กว้าง	2.6	0.7	9.0	4.9	34	20.1	ยาว	3.4	1.0	9	ห้องนอน	กว้าง	3.5	1.0	15.7	9.6	9	5.3	ยาว	4.3	1.3	10	ห้องนอน	กว้าง	2.2	0.9	8.3	2.5	2	1.2	ยาว	3.9	0.5	11	เฉลียงหน้าบ้าน	กว้าง	1.7	0.5	5.9	3.4	55	32.5	ยาว	3.3	1.2	12	ห้องเก็บของ	กว้าง	1.6	0.6	5.0	4.7	21	12.4	ยาว	2.7	1.4	13	ร้านขายของ	กว้าง	2.1	0.9	9.8	5.8	3	1.8	ยาว	4.4	0.8																		
4	โถง อเนกประสงค์	กว้าง	3.6	1.0	18.4	8.6	165	97.6																																																																																																																																										
		ยาว	5.0	1.6					5	ครัว	กว้าง	1.9	0.6	5.5	3.1	69	40.8	ยาว	2.9	0.9	6	ซีกล่างตากผ้า	กว้าง	1.8	0.5	5.9	6.1	64	37.9	ยาว	3.3	1.5	7	ห้องนอน	กว้าง	2.7	0.8	10.3	5.6	93	55.0	ยาว	3.7	1.0	8	ห้องนอน	กว้าง	2.6	0.7	9.0	4.9	34	20.1	ยาว	3.4	1.0	9	ห้องนอน	กว้าง	3.5	1.0	15.7	9.6	9	5.3	ยาว	4.3	1.3	10	ห้องนอน	กว้าง	2.2	0.9	8.3	2.5	2	1.2	ยาว	3.9	0.5	11	เฉลียงหน้าบ้าน	กว้าง	1.7	0.5	5.9	3.4	55	32.5	ยาว	3.3	1.2	12	ห้องเก็บของ	กว้าง	1.6	0.6	5.0	4.7	21	12.4	ยาว	2.7	1.4	13	ร้านขายของ	กว้าง	2.1	0.9	9.8	5.8	3	1.8	ยาว	4.4	0.8																														
5	ครัว	กว้าง	1.9	0.6	5.5	3.1	69	40.8																																																																																																																																										
		ยาว	2.9	0.9					6	ซีกล่างตากผ้า	กว้าง	1.8	0.5	5.9	6.1	64	37.9	ยาว	3.3	1.5	7	ห้องนอน	กว้าง	2.7	0.8	10.3	5.6	93	55.0	ยาว	3.7	1.0	8	ห้องนอน	กว้าง	2.6	0.7	9.0	4.9	34	20.1	ยาว	3.4	1.0	9	ห้องนอน	กว้าง	3.5	1.0	15.7	9.6	9	5.3	ยาว	4.3	1.3	10	ห้องนอน	กว้าง	2.2	0.9	8.3	2.5	2	1.2	ยาว	3.9	0.5	11	เฉลียงหน้าบ้าน	กว้าง	1.7	0.5	5.9	3.4	55	32.5	ยาว	3.3	1.2	12	ห้องเก็บของ	กว้าง	1.6	0.6	5.0	4.7	21	12.4	ยาว	2.7	1.4	13	ร้านขายของ	กว้าง	2.1	0.9	9.8	5.8	3	1.8	ยาว	4.4	0.8																																										
6	ซีกล่างตากผ้า	กว้าง	1.8	0.5	5.9	6.1	64	37.9																																																																																																																																										
		ยาว	3.3	1.5					7	ห้องนอน	กว้าง	2.7	0.8	10.3	5.6	93	55.0	ยาว	3.7	1.0	8	ห้องนอน	กว้าง	2.6	0.7	9.0	4.9	34	20.1	ยาว	3.4	1.0	9	ห้องนอน	กว้าง	3.5	1.0	15.7	9.6	9	5.3	ยาว	4.3	1.3	10	ห้องนอน	กว้าง	2.2	0.9	8.3	2.5	2	1.2	ยาว	3.9	0.5	11	เฉลียงหน้าบ้าน	กว้าง	1.7	0.5	5.9	3.4	55	32.5	ยาว	3.3	1.2	12	ห้องเก็บของ	กว้าง	1.6	0.6	5.0	4.7	21	12.4	ยาว	2.7	1.4	13	ร้านขายของ	กว้าง	2.1	0.9	9.8	5.8	3	1.8	ยาว	4.4	0.8																																																						
7	ห้องนอน	กว้าง	2.7	0.8	10.3	5.6	93	55.0																																																																																																																																										
		ยาว	3.7	1.0					8	ห้องนอน	กว้าง	2.6	0.7	9.0	4.9	34	20.1	ยาว	3.4	1.0	9	ห้องนอน	กว้าง	3.5	1.0	15.7	9.6	9	5.3	ยาว	4.3	1.3	10	ห้องนอน	กว้าง	2.2	0.9	8.3	2.5	2	1.2	ยาว	3.9	0.5	11	เฉลียงหน้าบ้าน	กว้าง	1.7	0.5	5.9	3.4	55	32.5	ยาว	3.3	1.2	12	ห้องเก็บของ	กว้าง	1.6	0.6	5.0	4.7	21	12.4	ยาว	2.7	1.4	13	ร้านขายของ	กว้าง	2.1	0.9	9.8	5.8	3	1.8	ยาว	4.4	0.8																																																																		
8	ห้องนอน	กว้าง	2.6	0.7	9.0	4.9	34	20.1																																																																																																																																										
		ยาว	3.4	1.0					9	ห้องนอน	กว้าง	3.5	1.0	15.7	9.6	9	5.3	ยาว	4.3	1.3	10	ห้องนอน	กว้าง	2.2	0.9	8.3	2.5	2	1.2	ยาว	3.9	0.5	11	เฉลียงหน้าบ้าน	กว้าง	1.7	0.5	5.9	3.4	55	32.5	ยาว	3.3	1.2	12	ห้องเก็บของ	กว้าง	1.6	0.6	5.0	4.7	21	12.4	ยาว	2.7	1.4	13	ร้านขายของ	กว้าง	2.1	0.9	9.8	5.8	3	1.8	ยาว	4.4	0.8																																																																														
9	ห้องนอน	กว้าง	3.5	1.0	15.7	9.6	9	5.3																																																																																																																																										
		ยาว	4.3	1.3					10	ห้องนอน	กว้าง	2.2	0.9	8.3	2.5	2	1.2	ยาว	3.9	0.5	11	เฉลียงหน้าบ้าน	กว้าง	1.7	0.5	5.9	3.4	55	32.5	ยาว	3.3	1.2	12	ห้องเก็บของ	กว้าง	1.6	0.6	5.0	4.7	21	12.4	ยาว	2.7	1.4	13	ร้านขายของ	กว้าง	2.1	0.9	9.8	5.8	3	1.8	ยาว	4.4	0.8																																																																																										
10	ห้องนอน	กว้าง	2.2	0.9	8.3	2.5	2	1.2																																																																																																																																										
		ยาว	3.9	0.5					11	เฉลียงหน้าบ้าน	กว้าง	1.7	0.5	5.9	3.4	55	32.5	ยาว	3.3	1.2	12	ห้องเก็บของ	กว้าง	1.6	0.6	5.0	4.7	21	12.4	ยาว	2.7	1.4	13	ร้านขายของ	กว้าง	2.1	0.9	9.8	5.8	3	1.8	ยาว	4.4	0.8																																																																																																						
11	เฉลียงหน้าบ้าน	กว้าง	1.7	0.5	5.9	3.4	55	32.5																																																																																																																																										
		ยาว	3.3	1.2					12	ห้องเก็บของ	กว้าง	1.6	0.6	5.0	4.7	21	12.4	ยาว	2.7	1.4	13	ร้านขายของ	กว้าง	2.1	0.9	9.8	5.8	3	1.8	ยาว	4.4	0.8																																																																																																																		
12	ห้องเก็บของ	กว้าง	1.6	0.6	5.0	4.7	21	12.4																																																																																																																																										
		ยาว	2.7	1.4					13	ร้านขายของ	กว้าง	2.1	0.9	9.8	5.8	3	1.8	ยาว	4.4	0.8																																																																																																																														
13	ร้านขายของ	กว้าง	2.1	0.9	9.8	5.8	3	1.8																																																																																																																																										
		ยาว	4.4	0.8																																																																																																																																														

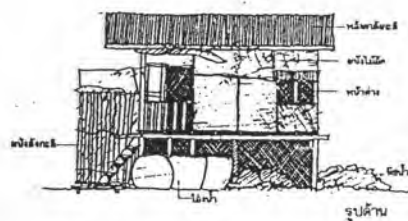
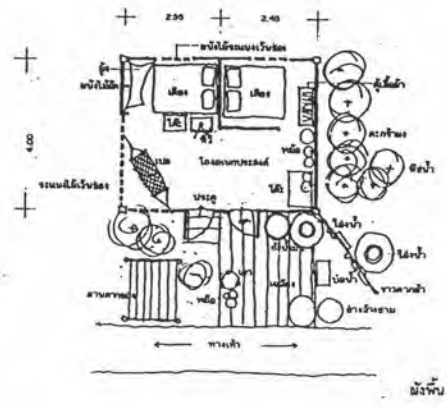
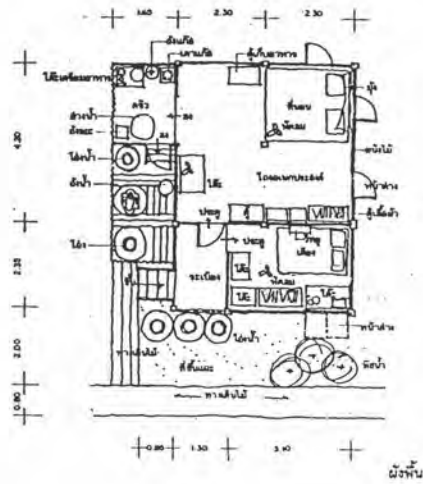
หมายเหตุ จำนวนหลังที่สำรวจ 189 หลัง

พื้นที่เฉลี่ยรวมทั้งหลังตามค่ามัธยฐาน (\bar{x}) = 36.6 ตารางเมตร

เฉลี่ยพื้นที่ห้องนอนรวม = 10.34 ตารางเมตร ค่า SD. 5.97

ชุมชนลัมคลองเคย	กิจกรรมบนทางเดิน	บันได	หน้าต่าง
<p>ภาพถ่ายที่อยู่อาศัยในชุมชนลัมคลองเคย</p>			
โถงแบบประดงค์	ใต้ถุนเปิดโล่ง	ห้องนอน	ห้องครัว

รูปภาพที่ 13
 ข้อมูลด้านกายภาพ (PHYSICAL DATA)

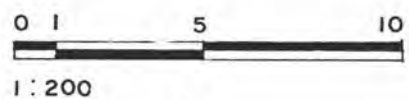

หน่วยพักอาศัย (DWELLING UNIT)

ชนิด : บ้านพักอาศัย
 พื้นที่อาคาร (ม²) : 40.81
 จำนวนชั้น : 1
 จำนวนสมาชิก : 6
 จำนวนครอบครัว : 1

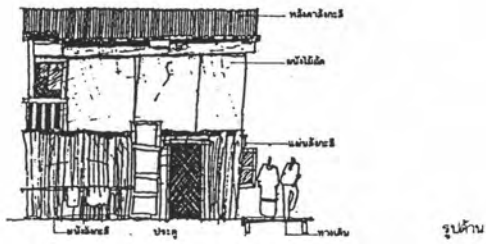
หน่วยพักอาศัย (DWELLING UNIT)

ชนิด : บ้านพักอาศัย
 พื้นที่อาคาร (ม²) : 27.39
 จำนวนชั้น : 1
 จำนวนสมาชิก : 7
 จำนวนครอบครัว : 1

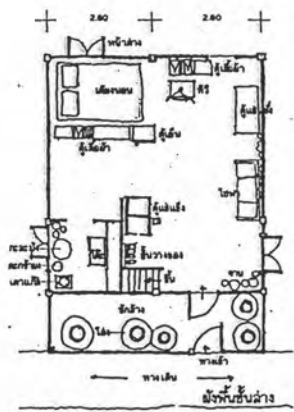

รูปภาพที่ 13

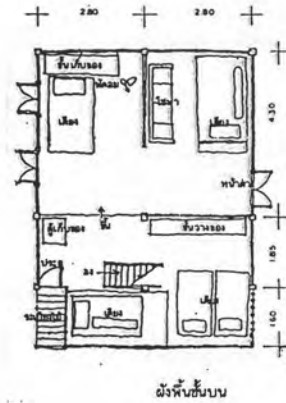
ข้อมูลด้านกายภาพ (PHYSICAL DATA)

รูปด้าน

แปลนพื้นชั้นล่าง

แปลนพื้นชั้นบน

หน่วยพักอาศัย (DWELLING UNIT)

- ชนิด : บ้านพักอาศัย
- พื้นที่อาคาร (ม²) : 43.4
- จำนวนชั้น : 2
- จำนวนสมาชิก : 8
- จำนวนครอบครัว : 1

3.3 การวิเคราะห์สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางสังคมและสภาพเศรษฐกิจ ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลมากต่อการเสนอแนะรูปแบบที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมให้กับผู้มีรายได้น้อยตามชุมชนแออัดต่าง ๆ ในเมือง เนื่องจากลักษณะอาคารและแนวทางเดินเท้าในบริเวณชุมชนตัวอย่าง (สลัมคลองเตย) เกิดขึ้นตามธรรมชาติไม่มีการวางแผนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้ไม่สามารถกำหนดวิธีการสุขุมตัวอย่างแบบเป็นระบบได้ จึงใช้วิธีการสุขุมแบบกระจายให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดตั้งแต่ชุมชนเริ่มเกล้าถึงชุมชนลือค 12 รวมทั้งสิ้น 169 หลังคาเรือน จากจำนวนประมาณ 1,874 หลังคาเรือน³ (ประมาณร้อยละ 10 ของจำนวนทั้งสิ้น)⁴ โดยได้เริ่มทำการสำรวจเมื่อเดือนกรกฎาคม ถึงเดือน กันยายน 2529

ในการวิเคราะห์สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจนี้ จะกล่าวเฉพาะประเด็นสำคัญและตัวแปรซึ่งมีผลหรือมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการจ่าย และรูปแบบที่อยู่อาศัยในอนาคตซึ่งพอจะสรุปลักษณะสำคัญดังนี้

3.3.1 ขนาดและลักษณะโครงสร้างครอบครัว

โครงสร้างทางสังคมของครอบครัวในชุมชนสลัมคลองเตยยังคงลักษณะครอบครัวใหญ่แบบชนบท กล่าวคือ ทุกคนในครอบครัวส่วนใหญ่ยังคงอยู่รวมกัน ประกอบกิจกรรมร่วมกัน สำหรับคนที่แยกออกไปก็เนื่องจากบ้านคับแคบจนเกินไป จากการสำรวจพบว่าโดยทั่วไปมีจำนวน 1.4 ครอบครัวต่อครัวเรือน สูงสุดไม่เกิน 6 ครอบครัว

สมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ยมีขนาด 5.3 คนต่อครัวเรือน ซึ่งต่ำกว่าขนาดครอบครัว 6.3 คนต่อครัวเรือนที่การเคหะแห่งชาติใช้เป็นมาตรฐานในการประมาณความต้องการที่อยู่อาศัยในแผนพัฒนาปี 2525-2529⁵ และขนาดครอบครัว 6.12 คน จาก

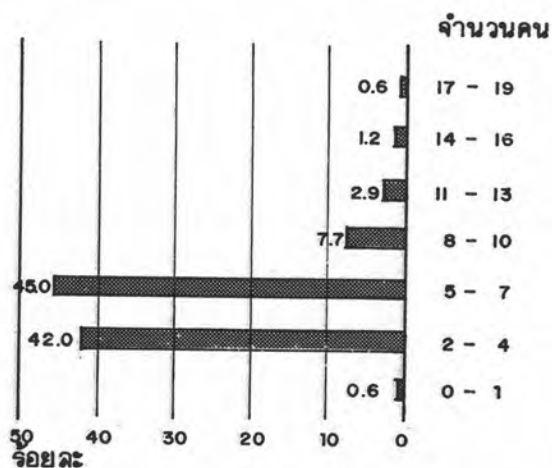
³ตัวเลข 1874 หลังได้จากการนับจากแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ ซึ่งถ่ายไว้เมื่อเดือนสิงหาคม 2528 โดยกองลาดตระเวนทางอากาศ กองทัพอากาศ.

⁴วันทนี ยูคิลป์, "สถิติและการวิจัยเบื้องต้น," หน้า 122-123.

⁵สำนักนโยบายและแผน ก.ค.ช., "แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ ปี 2525-2529," 2524, หน้า 7.

การสำรวจสลิ้ม 156 แห่งของพรรคประชากรไทย⁶ เมื่อปี 2525 ถ้าดูจากแผนภูมิที่ 3 พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุดอยู่ในช่วง 5-7 คน รองลงมา มีจำนวนสมาชิก 2-4 คน คือร้อยละ 45 และ 42 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการรณรงค์คุมกำเนิดและสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน

แผนภูมิที่ 3 แสดงร้อยละของจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

\bar{X} = 1.357

SD. = 0.784

MIN. = 1.0

MAX. = 6.0

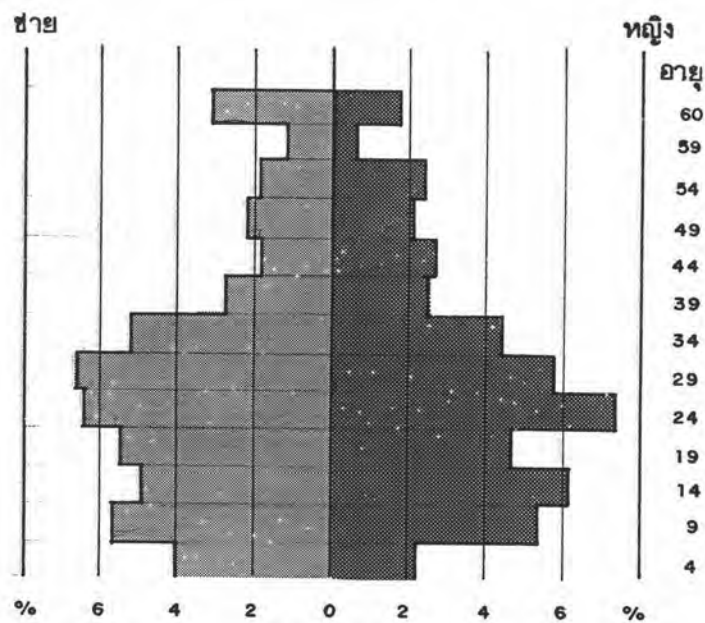
3.3.2 โครงสร้างอายุและเพศของประชากร

ประชากรในชุมชนสลัมคลองเตยจำนวน 169 หลังคาเรือน พบว่าสัดส่วนจำนวนผู้ชายและผู้หญิงไม่แตกต่างกันมาก กล่าวคือ เป็นชายร้อยละ 51.5 เป็นหญิงร้อยละ 48.5 ทางด้านโครงสร้างอายุประชากรในวัยเรียนตั้งแต่ 5-14 ปี มีจำนวนร้อยละ 22.4

⁶ บุญเทียม เขมาภิรัตน์ และคณะ, "โครงการอาสาพัฒนาชุมชนพรรคประชากรไทย, 2525, หน้า 14-21.

ประชากรในวัยแรงงานอายุ 15-59 ปี มีจำนวนร้อยละ 66.4 ประชากรกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดเป็นกลุ่มวัยเริ่มต้นการทำงานมีอายุระหว่าง 20-29 ปี มีจำนวนร้อยละ 26.2 และกลุ่มวัยชราตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 5 (ดูตารางที่ 12 แผนภูมิ 4)

แผนภูมิที่ 4 แสดงสัดส่วนอายุประชากรแยกเพศชาย-หญิง

3.3.3 การประกอบอาชีพของประชากร

เนื่องจากประชาชนในบริ เวณชุมชนสลัมคลองเตยส่วนใหญ่แล้วมีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่ามัธยมต้น⁷ ทำให้ลักษณะอาชีพเน้นทางด้านกำลังแรงงานเป็นหลัก ไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความสามารถมากนัก และมักจะเป็นอาชีพที่ไม่ค่อยแน่นอน จากการ

⁷ กองสำรวจวิจัยสังคมและเศรษฐกิจ การเคหะแห่งชาติ, รายงานผลการสำรวจวิจัยสภาวะสังคม เศรษฐกิจและความต้องการที่อยู่อาศัยในบริ เวณแหล่งเสื่อมโทรม คลองเตย. (การเคหะแห่งชาติ, 2520), หน้า 56.

ตารางที่ 12 แสดงสัดส่วนจำนวนและร้อยละของอายุประชากรและเพศ

ลำดับที่	อายุ (ปี)	รวม		ชาย		หญิง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	0 - 4	55	6.2	35	4.0	20	2.2
2	5 - 9	100	11.2	51	5.7	49	5.5
3	10 - 14	100	11.2	45	5.0	55	6.2
4	15 - 19	92	10.3	49	5.5	43	4.8
5	20 - 24	123	13.8	57	6.4	66	7.4
6	25 - 29	111	12.4	59	6.6	52	5.8
7	30 - 34	86	9.6	47	5.2	39	4.4
8	35 - 39	48	5.4	25	2.8	23	2.6
9	40 - 44	40	4.5	16	1.8	24	2.7
10	45 - 49	38	4.3	19	2.15	19	2.15
11	50 - 54	38	4.3	17	1.9	21	2.4
12	55 - 59	16	1.8	10	1.1	6	0.7
13	60 ปีขึ้นไป	45	5.0	29	3.2	16	1.8
	รวม	892	100	459	51.5	433	48.5

สำรวจสามารถจำแนกกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนสลัมคลองเตยได้ 4 กลุ่มใหญ่ ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ (ดูตารางที่ 13 และ แผนภูมิที่ 5 ประกอบ)

กลุ่มที่ 1 กลุ่มอาชีพที่ทำภายในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง แต่มีรายได้ไม่แน่นอน มีจำนวนร้อยละ 28.8 ของจำนวนทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วย

- อาชีพขับรถรับจ้าง มีจำนวนร้อยละ 5.3 ของจำนวนทั้งหมด โดยมากแล้วจะเป็นคนขับรถ เมล์เล็กสองแถวที่วิ่งระหว่างท่าเรือคลองเตยกับโรงงานฆ่าสัตว์ (โรงหมู) และบางนา ส่วนที่เหลือได้แก่ พวกที่ขับรถแท็กซี่รับจ้าง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 800-1,000 บาทต่อคน⁸
- อาชีพรับจ้างชั่วคราว มีจำนวนร้อยละ 10.9 ของจำนวนทั้งหมด โดยมากจะเป็นกรรมกรขนถ่ายสินค้า เคาะสนิม หรือ ทาสีเรือ และออกของ เป็นต้น จะมีรายได้เฉลี่ยตั้งแต่ 500-2,200 บาทต่อคนต่อเดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนเรือขนส่งสินค้าที่เข้ามายังท่าเรือกรุงเทพ นอกจากนี้แล้วยังมีบางส่วนที่เป็นกรรมกรแบกหามในบริเวณตลาดสดท่าเรือคลองเตย จากจำนวนดังกล่าวพบว่า เป็นกรรมกรชายร้อยละ 8.5 และหญิง 2.4
- อาชีพค้าขายอิสระ มีจำนวนร้อยละ 9.2 ของจำนวนทั้งหมด โดยมากจะเป็นประเภทแผงลอยหรือรถเข็น ซึ่งขายอาหาร น้ำหวาน เสื้อผ้าสำเร็จรูป รับซื้อของเก่า ร้านตัดผม และขายของชำ เป็นต้น รายได้

⁸สมพงษ์ พัดปุย และคณะ, สรุปผลการสัมมนาผู้อยู่อาศัยผู้ปฏิบัติงานคลองเตย ล็อก 12 เพื่อการสร้างชุมชนใหญ่, หน้า 5.

เฉลี่ยต่ำสุด 1,500 บาท ต่อคนต่อ เดือน หรือ
ประมาณ 30-150 บาทต่อคนต่อวัน จากจำนวน
ดังกล่าวพบว่า กลุ่มผู้หญิงมีจำนวนร้อยละ 6.9
และชายร้อยละ 2.3

- อาชีพรับทำของ
ที่บ้าน

มีจำนวนร้อยละ 3.2 เป็นชายร้อยละ 0.1 และ
หญิงร้อยละ 3.1 โดยมากจะทำอาชีพรับจ้าง
ตัด เย็บ เสื้อผ้า ทำไม้เสียบลูกชิ้นหรือหมวย่าง
และหัตถกรรมในครัวเรือน เป็นต้น รายได้เฉลี่ย
ประมาณ 500-1,000 บาทต่อคนต่อเดือน

- อื่น ๆ

มีจำนวนร้อยละ 0.2 โดยมากจะเป็น เด็กทำยารถ
ล้างถุงพลาสติก เลี้ยงหมู เบ็ด ไก่ และทำน
 เป็นต้น รายได้เฉลี่ยประมาณ 800-1,500 บาท
ต่อคนต่อ เดือน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มอาชีพทำภายนอกชุมชน โดยมีรายได้แน่นอน มีจำนวนร้อยละ

17.7 ของจำนวนทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วย

- อาชีพลูกจ้างเอกชน มีจำนวนร้อยละ 14.1 ของจำนวนทั้งหมด โดย
มากเป็นพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม ใน
บริเวณใกล้เคียง เช่น โรงงานฆ่าสัตว์ (โรงหมู)
และโรงงานทอผ้าย่านสาธูประดิษฐ์ เป็นต้น
รายได้โดยเฉลี่ย 2,500-3,500 บาทต่อคน
ต่อเดือน

- อาชีพพนักงาน
รัฐวิสาหกิจ

มีจำนวนร้อยละ 2.4 ของจำนวนทั้งหมด โดย
มากจะทำงาน เป็นลูกจ้างของการท่าเรือแห่ง
ประเทศไทยและองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ
 เป็นต้น รายได้เฉลี่ย 2,500 บาทต่อคนต่อ เดือน

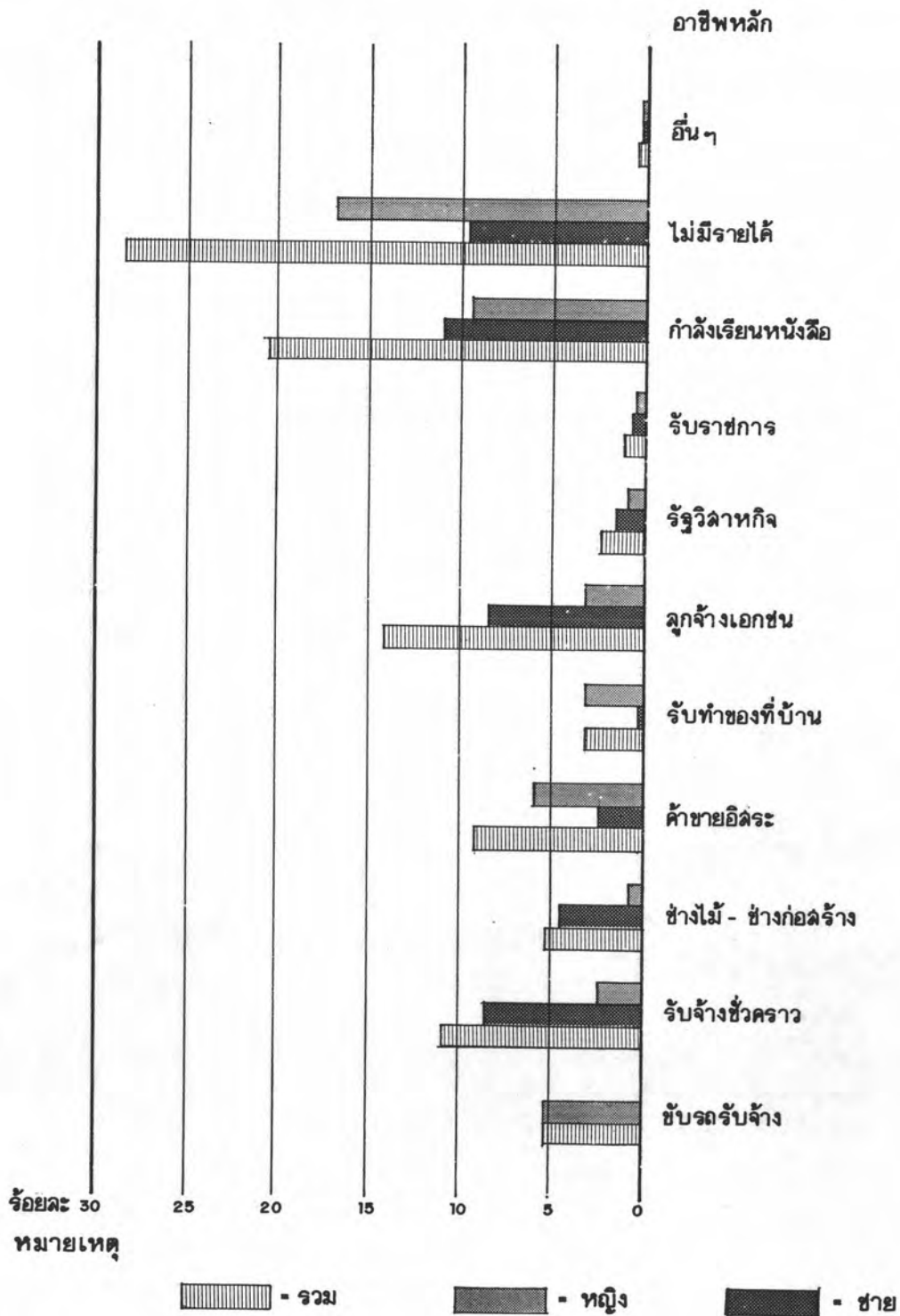
ตารางที่ 13 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	รวม		ชาย		หญิง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ขับรถรับจ้าง	44	5.3	44	5.3	-	-
รับจ้างชั่วคราว	90	10.9	70	8.5	20	2.4
ช่างไม้ - ช่างก่ออิฐฉาบ	43	5.2	37	4.5	6	0.7
ค้าขายอิสระ	76	9.2	19	2.3	57	6.9
รับทำของที่บ้าน	26	3.2	1	0.1	25	3.1
ลูกจ้างเอกชน	116	14.1	69	8.4	47	5.7
รัฐวิสาหกิจ	20	2.4	13	1.6	7	0.8
รับราชการ	10	1.2	6	0.7	4	0.5
กำลังเรียน	168	20.3	90	10.9	78	9.4
ไม่มีรายได้	231	28	77	9.3	154	18.7
อื่น ๆ	2	0.2	1	0.1	1	0.1
รวม	826	100.0	427	51.7	399	48.3

หมายเหตุ :

- ผู้ไม่มีรายได้แยกเป็นแม่บ้านจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 10.1
- ผู้ที่อยู่เฉย ๆ จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 17.9
- อื่น ๆ หมายถึง อาชีพเก็บถุงขยะ , เด็กทำยรถ
- ไม่ระบุอาชีพ จำนวน 10 ราย

แผนภูมิที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบจำนวน ร้อยละจำแนกตามลักษณะอาชีพและเพศ

- อาชีพรับราชการ มีจำนวนร้อยละ 1.2 ของจำนวนทั้งหมด รายได้เฉลี่ย 2,500-3,500 บาท ต่อคนต่อเดือน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มอาชีพที่ทำทั้งภายในและภายนอกชุมชน และมีรายได้ไม่แน่นอน มีจำนวนร้อยละ 5.2 ของจำนวนทั้งหมด โดยมากเป็นช่างไม้ ช่างก่อสร้าง ซึ่งได้ค่าแรงเป็นรายวัน รายได้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความชำนาญ ฝีมือ และประสิทธิภาพในการทำงาน รายได้โดยเฉลี่ยประมาณ 60-120 บาทต่อคนต่อวัน หรือประมาณ 2,500 บาทต่อเดือน ในจำนวนดังกล่าว พบว่าเป็นชายร้อยละ 4.5 และหญิงร้อยละ 0.7 ของจำนวนทั้งหมด

กลุ่มที่ 4 กลุ่มที่ไม่มีรายได้ มีจำนวนร้อยละ 48.3 ของจำนวนทั้งหมด ในจำนวนดังกล่าว ประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้คือ

- กลุ่มที่กำลังเรียน มีจำนวนร้อยละ 20.3 ของจำนวนทั้งหมด เป็นชายร้อยละ 10.9 และหญิงร้อยละ 9.4
- กลุ่มแม่บ้าน มีจำนวนร้อยละ 10.7 ของจำนวนทั้งหมด
- กลุ่มอื่น ๆ มีจำนวนร้อยละ 17.3 ของจำนวนทั้งหมด โดยมากจะเป็น เด็กก่อนวัยเรียน อายุต่ำกว่า 5 ปี มีจำนวนร้อยละ 6.2 ของจำนวนทั้งหมด (จากตารางที่ 13) ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่กำลังหางานทำ และคนชรา

3.3.4 รายได้ของสมาชิกในครัวเรือน

ก. รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน (ดูตารางที่ 14, แผนภูมิที่ 6)

ประชาชนในบริเวณชุมชนสลัมคลองเตยส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ ไม่มีความรู้หรือความชำนาญเฉพาะทาง ลักษณะการประกอบอาชีพจึงอาศัยกำลังแรงงานเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะส่วนที่ทำงาน เป็นกรรมกรในบริเวณท่าเรือกรุงเทพ มักจะมีรายได้ค่อนข้างต่ำและไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับเรือสินค้าที่เข้ามาเทียบท่า จากการสำรวจของ Rudiger Korff⁹ ในบริเวณชุมชนคลองเตย พบว่าร้อยละ 38 ของจำนวนที่สำรวจมีงาน

⁹Rudiger Korff, Socio-economic Structure of Under Development in Cities-Urban Subsistence Production in Bangkok (1983), p. 268.

ตารางที่ 14 แสดงรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อครัวเรือน

ลำดับที่	ระดับรายได้	จำนวน/คน/เดือน		รายได้เฉลี่ย
		หลังคาเรือน	ร้อยละ	
1	ต่ำกว่า 1,001	4	2.4	750
2	1,001-2,000	76	45.8	1,599.1
3	2,001-3,000	68	41.0	2,537.4
4	3,001-4,000	11	6.6	3,515.1
5	4,001-5,000	4	2.4	4,791.5
6	5,001 ขึ้นไป	3	1.8	6,900.0
	รวม	166	100	2,262.7

หมายเหตุ

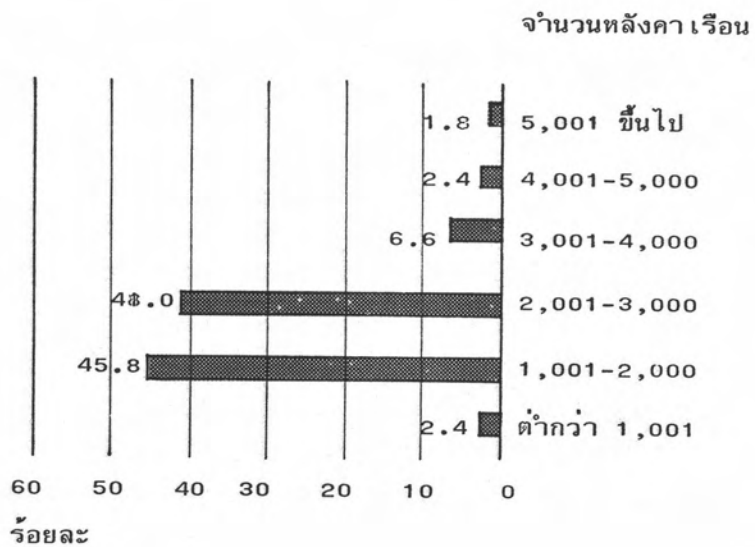
ไม่ทราบจำนวน= 2 หลังคาเรือน ตัดข้อมูลออก 1 หลัง

เฉลี่ยรายได้ต่อคนต่อครัวเรือน = 2,268.70 บาท

ต่ำสุด = 500.00 บาท

สูงสุด = 8,100.00 บาท

แผนภูมิที่ 6 แสดงรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อครัวเรือน

ตารางที่ 15 แสดงรายได้รวมทุกคนเฉลี่ยต่อเดือน

ลำดับที่	ระดับรายได้	จำนวน/ครัวเรือน/ เดือน		รายได้เฉลี่ย
		หลังคา เรือน	ร้อยละ	
1	ต่ำกว่า 1,501	5	3.0	1,440.0
2	1,501 - 3,000	27	16.2	2,605.5
3	3,001 - 4,500	43	25.7	3,716.9
4	4,501 - 6,000	46	27.5	5,255.6
5	6,001 - 7,500	16	9.6	6,676.3
6	7,501 - 9,000	14	8.4	8,501.4
7	9,001 - 10,500	7	4.2	9,698.6
8	10,501 - 12,000	5	3.0	11,260.0
9	มากกว่า 12,000	4	2.4	13,776.6
	รวม	167	100.0	5,206.0

หมายเหตุ :

- ไม่ตอบ - 2 หลังคาเรือน
- เฉลี่ยรายได้รวมต่อครัวเรือน - 5,206 บาท/เดือน
- ต่ำสุด - 1,200 บาท/เดือน
- สูงสุด - 36,200 บาท/เดือน
- ฐานนิยม - 5,255.6บาท/เดือน
- จำนวนคนที่มีรายได้เฉลี่ย - 2.57 คน
- ต่อครัวเรือน (\bar{x})

ทำในท่าเรือเฉลี่ยต่ำกว่า 10 วันต่อเดือน และจำนวนร้อยละ 40 ของจำนวนที่สำรวจซึ่งเป็นจำนวนสูงสุด สามารถมีงานทำได้เฉลี่ย 15 วันต่อเดือน หากพิจารณาจากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่ารายได้เฉลี่ยตามค่ามัธยฐาน (\bar{X}) เท่ากับ 2,262.70 บาท หรือประมาณ 2,260 บาทต่อคนต่อเดือน หากพิจารณาจากค่าฐานนิยม (Mode) จะเห็นว่ารายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนอยู่ในกลุ่ม 1,001-2,000 บาท หรือเฉลี่ย 1,599.1 บาท (ประมาณ 1,600 บาท) มีอยู่จำนวนร้อยละ 45.8 รองลงมาคือกลุ่มรายได้ 2,001-3,000 บาทต่อคนต่อเดือน หรือเฉลี่ย 2,537.40 บาท (ประมาณ 2,500 บาท) มีจำนวนร้อยละ 41.0

หากพิจารณาโดยภาพรวม ประชาชนในชุมชนสลัมคลองเตยจำนวนร้อยละ 89.2 ($2.4 + 45.8 + 41.0$) มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน และจำนวนร้อยละ 10.8 มีรายได้มากกว่า 3,000 บาทต่อเดือน

ข. รายได้รวมเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน (ดูตารางที่ 15, แผนภูมิที่ 7)

รายได้รวมของครัวเรือนโดยเฉลี่ย (ค่ามัธยฐาน) 5,206 บาท (หรือประมาณ 5,200 บาทต่อเดือน) ซึ่งนับว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.3 คน และจำนวนผู้มีรายได้ต่อครัวเรือน 2.57 คน จากตารางที่ 4 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีจำนวนมากที่สุด (ค่าฐานนิยม) อยู่ในกลุ่ม 4,501-6,000 บาท หรือเฉลี่ย 5,255.60 บาท (ประมาณ 5,250 บาท) มีจำนวนร้อยละ 27.5 รองลงมาคือรายได้ 3,001-4,500 บาท หรือเฉลี่ย 3,716.9 บาท มีจำนวนร้อยละ 25.7 ของจำนวนที่สำรวจ

หากพิจารณาโดยภาพรวม รายได้รวมต่อครัวเรือนจำนวนร้อยละ 69.4 หรือประมาณ 3 ใน 4 ส่วน มีรายได้ 1,501-6,000 บาทต่อเดือน และจำนวนร้อยละ 37 มีรายได้ 6,001-10,500 บาทต่อเดือน สำหรับกลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 10,501 บาทต่อเดือน มีจำนวนร้อยละ 9.6 และต่ำสุดมีรายได้ต่ำกว่า 1,501 บาทต่อเดือน มีเพียงร้อยละ 3 ของจำนวนทั้งหมด

3.3.5 รายจ่ายของครัวเรือนต่อเดือน (ดูตารางที่ 16, แผนภูมิที่ 8)

ค่าครองชีพของครัวเรือนในชุมชนสลัมคลองเตยเมื่อเทียบกับชุมชนที่มีรายได้ปานกลางหรือรายได้สูง จะอยู่ในระดับที่ต่ำกว่ามาก โดยเฉพาะในเรื่องของอาหารการกิน ทั้งนี้อาจเนื่องจากอยู่ใกล้ตลาดขายส่งพืชผักประการหนึ่ง และครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่

ตารางที่ 16 แสดงจำนวนร้อยละและเฉลี่ยรายจ่ายต่อเดือน

ลำดับที่	ระดับรายจ่าย	รายจ่ายต่อครัวเรือนต่อเดือน			จำนวนคน เฉลี่ย	รายจ่ายเฉลี่ย ต่อคน
		จำนวน	ร้อยละ	เฉลี่ย		
1	ต่ำกว่า 1500	3	1.8	1,222.7	2.0	611.4
2	1500 - 1999	6	3.6	1,877.3	3.0	625.8
3	2000 - 2499	9	5.5	2,283.2	3.7	617.1
4	2500 - 2999	32	19.4	2,757.6	4.7	586.7
5	3000 - 3499	33	20.0	3,233.9	5.0	646.8
6	3500 - 3999	35	21.2	3,740.7	5.2	719.4
7	4000 - 4999	21	18.7	4,217.2	6.2	680.2
8	4500 - 4999	9	5.5	4,747.8	6.1	778.3
9	มากกว่า 4999	17	10.3	5,945.2	7.8	762.2
	รวม	165	100.0	3,598.4	5.2	691.9

หมายเหตุ : ตัดออก - 2 หลังคาเรือน

: ไม่ตอบ - 2 หลังคาเรือน

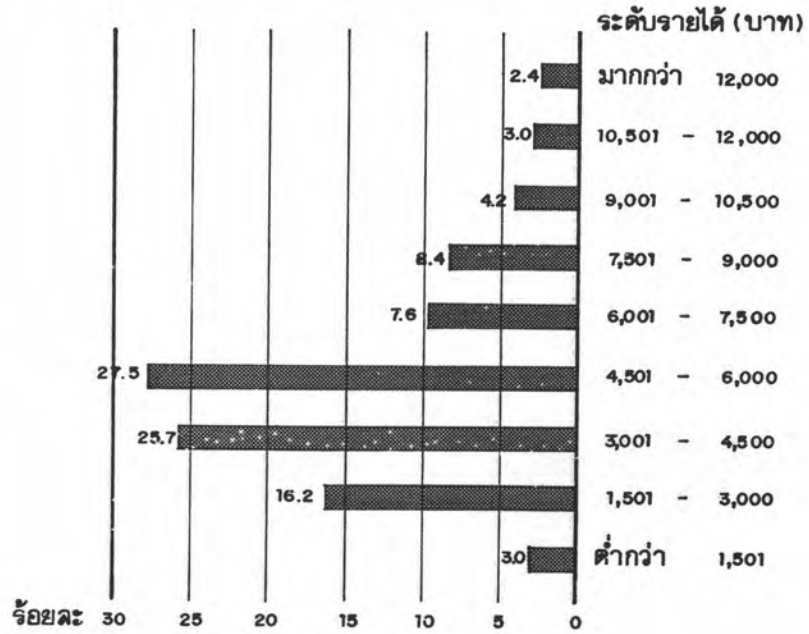
เฉลี่ยรวมรายจ่ายต่อครัวเรือน - 3,118.9 บาท/เดือน

ต่ำสุด - 1,344 บาท/เดือน

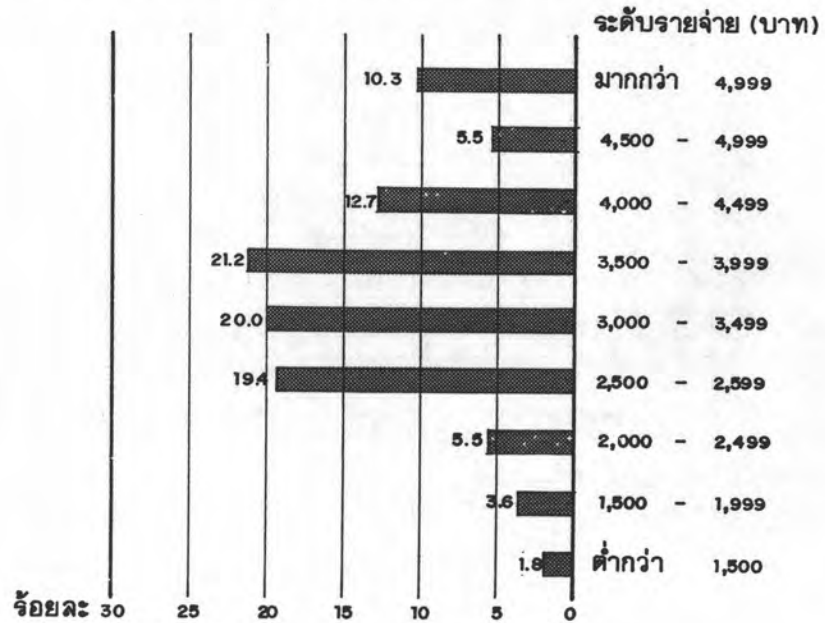
สูงสุด - 7,975 บาท/เดือน

ฐานนิยม - 3,740.7 บาท/เดือน

แผนภูมิที่ 7 แสดงรายได้รวมทั้งครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน

แผนภูมิที่ 8 แสดงร้อยละของรายจ่ายทั้งครัวเรือนต่อเดือน

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนร้อยละจำแนกตามประเภทรายจ่าย

ลำดับที่	ประเภทรายจ่าย	เฉลี่ย/เดือน	ร้อยละ	จำนวนหลัง	ไม่ตอบ
1	ค่ากับข้าว	1,657.14	45.0	168	1
2	ค่าข้าวสาร	305.95	8.5	160	9
3	ค่ารถ	491.21	13.4	89	80
4	ค่าเทอม	236.47	6.4	84	85*
5	ค่าขนม	573.23	15.6	121	48*
6	ค่าน้ำประปา	136.06	3.7	166	3
7	ค่าไฟฟ้า	166.35	4.5	164	5
8	ค่าเชื้อเพลิง	114.03	3.1	150	15
	รวม	3,680.44	100.0	-	-

หมายเหตุ :

* - จำนวนหลังที่ไม่มีรายจ่าย

: คริวเรือนที่มีรายจ่ายสำหรับเฉพาะค่ารถคิดเป็นร้อยละ 52.7

: "-----" เทอม "-----" 49.7

: "-----" ขนม "-----" 71.0

: รายจ่ายอื่นๆ คิดเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน 84.7 บาท

ประกอบด้วย

1. ค่าผงซักฟอก , ดับู่และยาสีฟัน 14.5 บาท

2. ค่าเจ็บป่วย 14.5 "

3. ค่าเสื้อผ้า 24.2 "

4. ค่าภาษีสังคม 3 "

5. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด (ค่าซ่อมแซมบ้าน , ค่าเครื่อง 24.2 "

ใช้ในบ้านและค่าใช้จ่ายแฝงอื่น ๆ)

สัมภาษณ์ หักปุย และ คณะ : "สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยและผู้ปฏิบัติงานคลองเตย

- บล็อก 12 เพื่อการดำรงชุมชนใหม่" หน้า 2

ค่อยจะมีเงินพอสำหรับการใช้จ่ายซื้อของซึ่งมีราคาสูง สิ่งที่เป็นปัญหามากของชุมชนสลัมคลองเตย และชุมชนแออัดทั่วไปคือ ปัญหาเรื่องสาธารณูปโภคซึ่งบริการไม่ค่อยทั่วถึง โดยเฉพาะในเรื่องของน้ำประปาและไฟฟ้า ปรากฏว่ามีครัวเรือน เป็นจำนวนมากต้องขอซื้อน้ำประปาและไฟฟ้าจากเพื่อนบ้านในราคาที่สูงกว่าปกติมาก ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดต่อไป

การวิเคราะห์รายจ่ายของครัวเรือนในชุมชนสลัมคลองเตย ปรากฏว่า รายจ่ายของครัวเรือน โดยทั่วไปอยู่ในช่วง 1,222.70-5,945.20 บาทต่อเดือน หากพิจารณาค่าเฉลี่ยรายจ่ายจากค่ามัธยฐาน (Medium) เท่ากับ 3,598.40 บาทต่อครัวเรือนต่อเดือน หรือประมาณ 691.90 บาทต่อคนต่อเดือน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.2 คน และรายจ่ายต่อครัวเรือนเฉลี่ยตามค่าฐานนิยม (Mode) ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 21.2 ของจำนวนที่สำรวจ มีรายจ่ายเฉลี่ย 3,740.70 บาทต่อเดือน หากพิจารณารายจ่ายต่อคนต่อเดือนของครัวเรือนในกลุ่มนี้ (3,500-3,999 บาทต่อเดือน) จะเท่ากับ 719.40 บาท และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5.2 คน

หากพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างรายจ่ายและจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ปรากฏว่ามีลักษณะที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ รายจ่ายครัวเรือนต่อเดือนในกลุ่มต่ำกว่า 1,500 บาทต่อเดือน จะมีสมาชิกเฉลี่ย 2.0 คน ในขณะที่กลุ่มที่มีรายจ่ายเพิ่มขึ้น จำนวนสมาชิกก็เพิ่มตาม เช่น กลุ่มรายจ่าย 1,500-1,999 บาทต่อเดือน มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 3.0 คน และกลุ่มที่มีรายจ่ายมากกว่า 4,999 บาทต่อเดือน มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 7.8 คน

หากพิจารณาแยกตามประเภทรายจ่าย ปรากฏว่ารายจ่ายของครัวเรือนที่มีสัดส่วนสูงสุด คือ ค่ากับข้าว ซึ่งคิดโดยเฉลี่ย 1,657.14 บาทต่อเดือน หรือคิดเป็นร้อยละ 45 ของรายจ่ายทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับขนมอบสำหรับลูก ๆ ซึ่งคิดโดยเฉลี่ย 573.23 บาทต่อเดือน รองลงมาได้แก่ ค่าเดินทาง โดยเฉลี่ยต้องจ่าย 491.21 บาทต่อเดือน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.4 ของรายจ่ายทั้งหมด สำหรับค่าข้าวสาร พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ มักจะซื้อเป็นถุง ราคาถุงละประมาณ 5 บาท หรือถังละประมาณ 120 บาท ซึ่งปรากฏว่ารายจ่ายเกี่ยวกับค่าข้าวสารโดยเฉลี่ยต่อเดือน 805.95 บาท หรือคิดเป็นจำนวนร้อยละ 8.3 ของรายจ่ายทั้งหมด

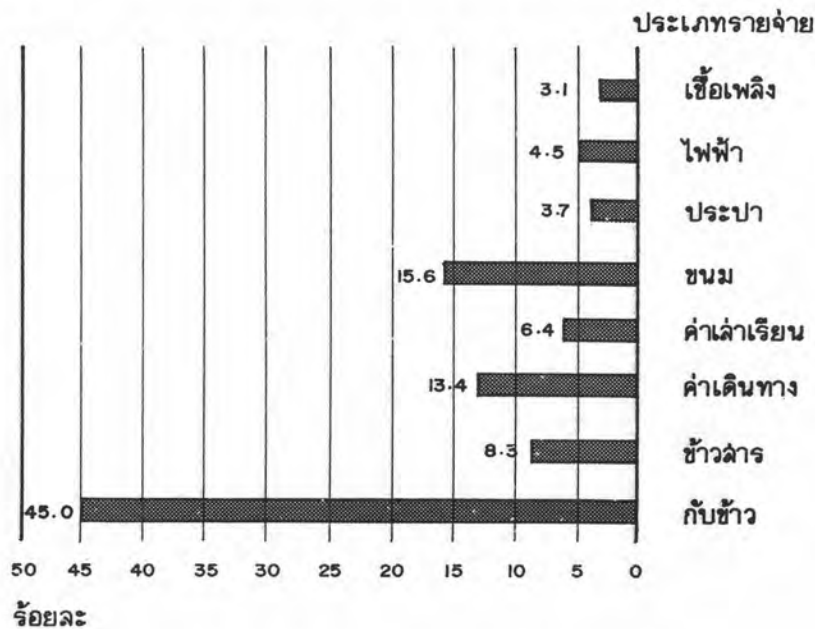
สำหรับค่าน้ำประปาและไฟฟ้า มีรายจ่ายโดยเฉลี่ย 302.41 บาทต่อเดือน

หรือคิดเป็นจำนวนร้อยละ 8.2 ของรายจ่ายทั้งหมด ในส่วนของครัวเรือนที่ไม่สามารถมีมิเตอร์น้ำ-ไฟฟ้าของตนเองได้นั้น ส่วนใหญ่มักจะซื้อกับเพื่อนบ้าน โดยปกติคิดในอัตราค่าน้ำค่อโองประมาณ 5 บาท และค่าไฟฟ้าคิดเป็นจุด ๆ ละ ประมาณ 50 บาทต่อเดือน ซึ่งมีราคาค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับทั่วไป สำหรับในเรื่องของค่าเชื้อเพลิงที่ใช้ในการหุงต้มอาหารมีจำนวนร้อยละ 3.1 ของครัวเรือนทั้งหมด โดยในจำนวนดังกล่าวประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนใช้ถ่านในการหุงต้มอาหาร คิดเป็นร้อยละ 51.3 ของครัวเรือนทั้งหมด หรือประมาณ 107.01 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ในส่วนที่ใช้แก๊สเพียงอย่างเดียวมีจำนวนร้อยละ 36.4 หรือคิดเฉลี่ย 73.40 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน สำหรับครัวเรือนที่ใช้เชื้อเพลิงทั้งสองอย่างนั้นมีจำนวนไม่มากนักคิดเป็นร้อยละ 9.7 ของครัวเรือนทั้งหมด หรือเฉลี่ยประมาณ 245.06 บาทต่อเดือน และมีเพียงบางส่วนที่เก็บเศษไม้หรือเผาถ่านใช้เองจำนวนร้อยละ 2.6 ของครัวเรือนทั้งหมด (ดูตารางที่ 18)

นอกจากรายจ่ายประจำสำหรับครัวเรือนโดยเฉลี่ย 3,680.44 บาทแล้วยังมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่ค่าใช้จ่ายประจำซึ่งเมื่อคิดเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน ปรากฏว่ามีจำนวนประมาณ 84.70 บาท ซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ค่าเสื้อผ้า ค่าภาษีสังคม ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เช่น ค่าซ่อมแซมบ้าน ค่าเครื่องใช้ภายในบ้านและค่าใช้จ่ายแฝงอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีรายจ่ายประจำเกี่ยวกับค่าผงซักฟอก สบู่ และยาสีฟัน (ดูรายละเอียดในตารางที่ 18)

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนในชุมชน จากการสำรวจปรากฏว่ามีเพียงร้อยละ 25.9 ของครัวเรือนทั้งหมดที่มีหนี้สินจะต้องจ่ายต่อเดือนซึ่งคิดเฉลี่ยเดือนละ 1,222.87 บาท และจากการสอบถามพบว่ารายจ่ายส่วนนี้ ส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการกู้ยืมแบบเชื่อใจกัน หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า "การเล่นแชร์" (ดูตารางที่ 19)

แผนภูมิที่ 9 แสดงจำนวนร้อยละจำแนกตามประเภทรายจ่าย

สรุปลักษณะกายภาพ สังคมและ เศรษฐกิจของชุมชนสัมพันธ์ โดย

ในการสำรวจลักษณะกายภาพของที่อยู่อาศัย พบว่าส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยวชั้นเดียว ยกพื้นสูงตั้งแต่ 0.30-1.20 เมตร ซึ่งใช้ในการแยกส่วนพักอาศัยกับส่วนสาธารณะ และการป้องกันน้ำท่วม สำหรับบ้านสองชั้น และชั้นเดียวยกใต้ถุนสูง มีจำนวนไม่มาก

ขนาดพื้นที่บ้านโดยเฉลี่ยตามคำมัธยฐาน เท่ากับ 36.6 ตารางเมตร หากพิจารณาตามคำฐานนิยม (Mode) ขนาดพื้นที่บ้านโดยเฉลี่ยเท่ากับ 35.3 ตารางเมตร ซึ่งเป็นกลุ่มพื้นที่ที่ผู้อยู่อาศัยมีความพอใจ โดยมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบคือ โถงอเนกประสงค์ (Multi purpose room) มีพื้นที่โดยเฉลี่ย 18.4 ตารางเมตร ห้องนอนมีที่นั่งที่ไม่แยกเป็นสัดส่วนและแยกเป็นสัดส่วน ซึ่งมีขนาดพื้นที่โดยเฉลี่ยเท่ากับ 10.3 ตารางเมตร และห้องน้ำ-ส้วม พบว่าขนาดโดยเฉลี่ย 1.6 ตารางเมตร

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนร้อยละและค่าเฉลี่ยค่าเชื้อเพลิงต่อเดือน

ลำดับที่	ชนิดเชื้อเพลิง	จำนวน	ร้อยละ	เฉลี่ย/เดือน(บาท)
1	ถ่าน	79	51.3	107.01
2	แก๊ส	56	36.4	73.39
3	ถ่านและแก๊ส	15	9.7	245.06
4	เผาถ่านเอง	4	2.6	-
	รวม	154	100.0	114.03

หมายเหตุ

จำนวนหลังที่ไม่ตอบ - 15 หลัง

เฉลี่ยค่าเชื้อเพลิง (\bar{x}) - 114.03 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 19 แสดงภาวะหนี้ดินต่อเดือน

ลำดับที่	ภาวะหนี้ดิน	จำนวน	ร้อยละ	เฉลี่ย/เดือน(บาท)
1	มีหนี้ดิน	45	25.9	1,222.87
2	ไม่มี	124	74.1	-
	รวม	169	100.0	-

สำหรับลักษณะโครงสร้างทางสังคมและ เศรษฐกิจของประชาชนที่อาศัยในชุมชน สลัมคลองเตย พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 5.3 คน โดยมีจำนวนครอบครัว เท่ากับ 1.4 ครอบครัวต่อครัวเรือน โดยเฉลี่ยมีจำนวนประชากรที่เป็นเพศชายและหญิง ใกล้เคียงกันคือร้อยละ 51.5 และ 48.5 ตามลำดับ กลุ่มประชาชนที่มีจำนวนมากที่สุดมีอายุ ระหว่าง 20-24 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 25-29 ซึ่งถือว่าเป็นวัยแรงงานที่สำคัญ

ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีรายได้ ซึ่งได้แก่กลุ่มแม่บ้านและเด็ก ๆ มีจำนวน ร้อยละ 48.5 สำหรับกลุ่มอาชีพที่มีรายได้จำนวนมากที่สุดคือ อาชีพลูกจ้างเอกชน (ร้อยละ 14.7) รองลงมาคือ รับจ้างชั่วคราว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรรมกรขนถ่ายสินค้าในบริเวณท่าเรือ กรุงเทพฯ (ร้อยละ 10.9)

รายได้ของประชาชนต่อคนต่อเดือนโดยเฉลี่ยตามค่ามัธยฐาน 2,260 บาท ในขณะที่พิจารณาตามค่าฐานนิยม เท่ากับ 1,599 บาท หากพิจารณาทั้งครัวเรือนพบว่ารายได้รวม เฉลี่ยตามค่ามัธยฐานเท่ากับ 5,200 บาทต่อเดือน ซึ่งนับว่าน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนสมาชิก ในครัวเรือนเฉลี่ย 5.3 คน

รายจ่ายต่อครัวเรือนต่อเดือนตามค่ามัธยฐานประมาณ 3,680 บาท ในจำนวน ดังกล่าว คิดเป็นค่ากับข้าวเฉลี่ยเดือนละ 1,657 บาท รองลงมาคือ ค่าขนมเด็ก ๆ เฉลี่ย เดือนละ 570 บาท สำหรับค่าน้ำประปาและไฟฟ้าของครัวเรือนโดยเฉลี่ยเดือนละ 200 บาท

หากพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะเห็นว่าครัวเรือนในชุมชนสลัมคลองเตยโดยเฉลี่ย พอลจะมีเงินออมประมาณ 1,200 บาทต่อเดือน ทั้งนี้อาจจะมีรายจ่ายแฝงอื่น ๆ อีก